

บทที่ 4

พื้นที่สามัญ

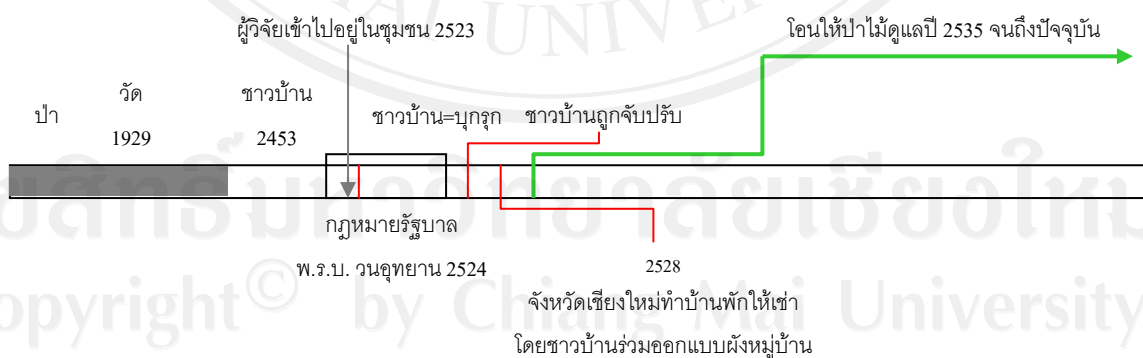
ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คำว่า สามัญ แปลว่า ปกติ, ธรรมดา, เช่น ชนชั้นสามัญ คนสามัญ แต่ทว่าตามความเข้าใจและมุมมองของงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งมองว่าพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์, ความทรงจำและการรับรู้เพราะฉะนั้นจึงไม่น่าที่จะสามารถระบุได้ด้วยคำอธิบายโดยคำใดคำหนึ่งเพราะมันมีความเลื่อนไหลมีพลวัตในการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงเป็นเหตุให้ต้องค้นคว้าทำความเข้าใจจากประสบการณ์และสะท้อนต่างๆจากความคิดของชาวบ้านในชุมชนจึงทำให้เกิดการออกแบบกระบวนการวิจัยเพื่อทำการค้นหาความหมายของพื้นที่สามัญโดยการเข้าไปพูดคุยและค้นหาความหมายของคำว่าสามัญและพื้นที่สามัญ เพราะงานวิจัยเล่มนี้เชื่อว่าการให้ความหมายต่อพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการใช้พื้นที่ตามการให้ความหมายนั้นๆ

ในบทที่ 4 นี้ต้องการที่จะทำความเข้าใจว่าความรู้สึกถึงขอบเขตและลักษณะการใช้พื้นที่สามัญที่คนในชุมชนให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของหมู่บ้านนั้นเกิดขึ้นมาอย่างไรมีการดำรงอยู่และดำเนินไปอย่างไร โดยจะศึกษาจาก ประวัติศาสตร์ของพื้นที่หมู่บ้าน, ลักษณะทางกายภาพในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หมู่บ้าน, ลักษณะการใช้พื้นที่, การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่, กรรมสิทธิ์บนพื้นที่ของคนในหมู่บ้าน, การบุกรุกและการรื้อพื้นที่ของหมู่บ้าน รวมถึงปัญหาการใช้พื้นที่ต่างๆ ของหมู่บ้าน ข้อมูลบางส่วนของที่จะอธิบาย ในบทนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ก่อนการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ออกแบบและข้อมูลที่ได้ผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเวทีกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมประกวดวาดภาพระบายสีชุมชนและวัดของฉัน, กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมชุมชนรอบวัดนำอยู่ ครั้งที่ 1, กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมชุมชนรอบวัดนำอยู่ ครั้งที่ 2 และ กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมประชุมร่วมกับทีมวิจัยและคณะทำงานกลุ่มตัวแทนผู้นำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยกับชาวบ้านผ่านกิจกรรม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผู้วิจัยได้ทำการสอบถามกับชาวบ้านถึงความยินยอมที่จะเปิดเผยชื่อ ในกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกแก่การเปิดเผยชื่ออันเนื่องมาจากเหตุผลส่วนตัวหรือการหลีกเลี่ยงการนำมาซึ่งการขัดแย้งกันของคนในชุมชนผู้วิจัยจะนำเสนอโดยผ่านนามสมมติ เพื่อให้เข้าใจในประเด็นที่จะศึกษาอย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้ศึกษาจะนำเสนอข้อมูลในส่วนของพื้นที่สามัญเป็นขั้นตอน การคลี่คลายถึงเหตุปัจจัยของการให้ความหมายและการใช้พื้นที่ของคนในชุมชนต่อพื้นที่สามัญเป็น 3 ตอนใหญ่ๆ ได้แก่

1. ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน
2. การใช้พื้นที่และการให้ความหมายของพื้นที่ชุมชน
3. ปัญหาการใช้พื้นที่ชุมชนซึ่งเกิดจากการให้ความหมาย

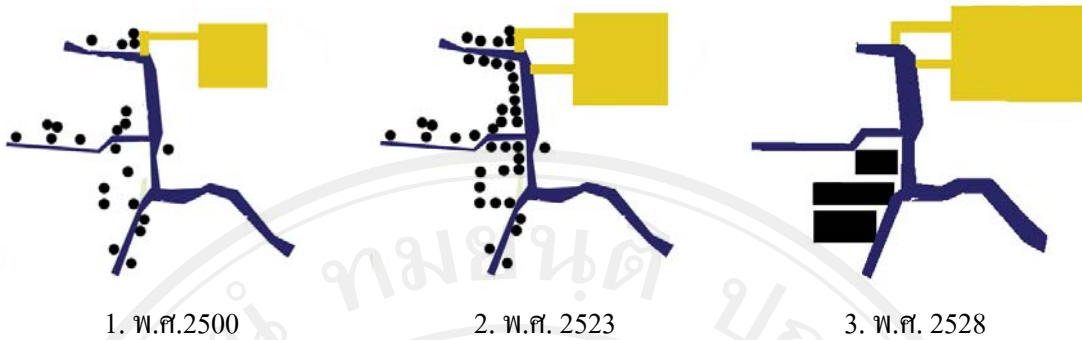
ตอนที่ 1 ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน

ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สามัญชุมชน/เป้าหมายในงานวิจัยชิ้นนี้ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านดอยสุเทพ หมู่ 9 ตำบลสุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 12 กิโลเมตร การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านในอดีตเกิดขึ้นมานานแล้ว ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเกิดขึ้นในพ.ศ. ใด เนื่องจากการสอบถามชาวบ้านผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่มีอายุมากกว่า 80 ปี¹ พบว่าเมื่อก่อนการเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเป็นการตั้งถิ่นฐานและครอบครองที่ดินโดยการรื้อร้างถางพงเอาเองแล้วปลูกบ้านบนพื้นที่ที่ตนเองได้พัฒนาขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการจัดตั้งเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย หมู่บ้านดอยสุเทพหมู่ 9 จึงได้กลายเป็นหมู่บ้านบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและวนอุทยาน โดยข้อกำหนดของกฎหมาย ต่อมาปี พ.ศ. 2528 หมู่บ้านที่อยู่กระจัดกระจายตามแนวป่าได้ถูกย้ายไปอยู่ในบริเวณอาคารบ้านพักอาศัยชั้นครึ่งและชั้นเดียวดังที่ปรากฏในปัจจุบันอยู่ในส่วนที่ 3. (ดูในแผนภูมิที่ 4.1 ประกอบ) โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ในระยะแรก (ช่วงปีพ.ศ. 2528- 2534) ชาวบ้านต้องจ่ายค่าเช่าแก่ผู้รับผิดชอบโครงการ เดือนละ 600-800 บาท จนกระทั่งเมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดโอนความรับผิดชอบให้กรมป่าไม้ในปี พ.ศ.2535 กรมป่าไม้ได้ปฏิเสธที่จะรับค่าเช่าบ้านเพราะทางกรมป่าไม้ไม่ได้มีหน้าที่ในการเก็บเงินค่าเช่าจากชาวบ้านแต่ตั้งแต่ปีพ.ศ.2535 เป็นต้นมา

แผนภูมิที่ 4.1 ระยะเวลาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน

¹ จากการพูดคุยกับ นาย เจริญ จารุปรีช อายุ 85 ปี วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 เวลา 9:00-9:30 น.

1. พ.ศ.2500

2. พ.ศ. 2523

3. พ.ศ. 2528

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงการขยายตัวของพื้นที่วัดและการลดพื้นที่ลงของพื้นที่หมู่บ้าน²

จากชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนมานานแล้วพอจะสรุปการเพิ่มลดของสัดส่วนของพื้นที่ชุมชนได้ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.2 พื้นที่สีเหลืองเป็นพื้นที่ของวัด สีดำแทนบ้านคน และสีน้ำเงินแทนถนน ในรูปที่ 1. ประมาณ พ.ศ. 2500 จะเห็นว่าบ้านกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆของป่าและตามขอบของป่ายังไม่มีบ้านคนมากนัก ต่อมาในรูปที่ 2. พ.ศ. 2523 หมู่บ้านมีการขยายตัวเริ่มมีคนมาอยู่มากขึ้นวัดก็มีการขยายตัวและมีการก่อสร้างมากขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2528 ดังที่กล่าวไปแล้วว่าจังหวัดเชียงใหม่ได้สร้างบ้านพักอาศัยให้ชาวบ้านได้เช่าอาศัย พื้นที่ของหมู่บ้านเลยถูกรวมให้อยู่ในพื้นที่ที่จำกัด แต่ในทางตรงข้ามพื้นที่ของวัดก็ได้ขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังคงอยู่ในขอบเขตพื้นที่กรรมสิทธิ์ของวัด

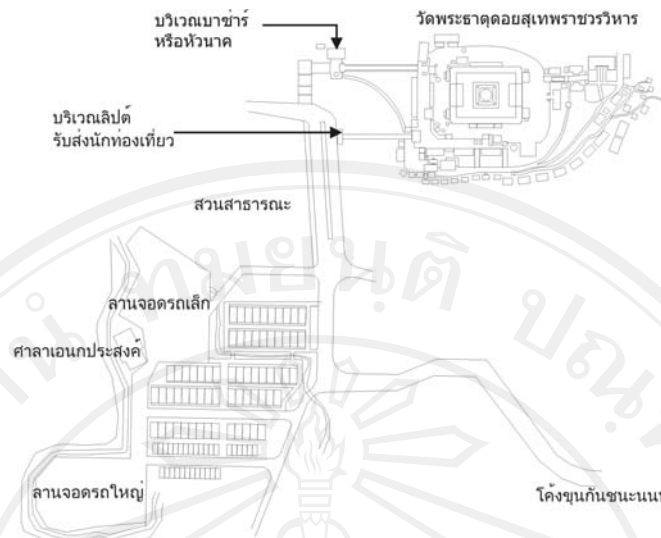
ขอบเขตของชุมชนหมู่บ้านดอยสุเทพตามกฎหมายแล้วประกอบด้วยหมู่บ้านดอยสุเทพหมู่ที่ 9 และวัดพระธาตุดอยสุเทพมีพื้นที่ 430 ไร่³ หมู่บ้านดอยสุเทพเป็นลักษณะหมู่บ้านที่อยู่เป็นกลุ่มมีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 147 หลังคาเรือน แบ่งเป็นบ้านที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สร้างให้ 97 หลังแยกเป็น บ้านชั้นครึ่ง 66 หลัง บ้านชั้นเดียว 31 หลัง และบ้านที่ก่อสร้างขึ้นโดยเป็นอาคารต่อเติมอีก 50 หลังคาเรือน⁴หมู่บ้านดอยสุเทพยังมีบริเวณหมู่บ้านคือบริเวณส่วนจอดรถโดยสารลานจอดรถเล็ก, ลานจอดรถใหญ่, ถนนและสวนสาธารณะของหมู่บ้าน (ดูในแผนผังที่ 4.1)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

² ข้อมูลจากการสอบถามชาวบ้านอาวุโสในหมู่บ้าน

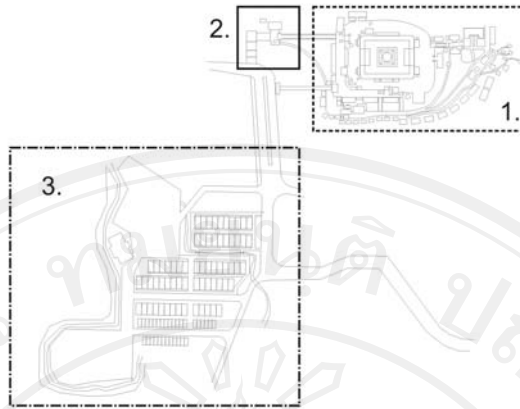
³ บุษบา สิทธิการ, “การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแหล่งท่องเที่ยววัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร” (เชียงใหม่: มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541), หน้า 57.

⁴ ข้อมูลจากเวทีการประชุมหมู่บ้านวันที่ 5 สิงหาคม 2551 เวลา 20:00 น.

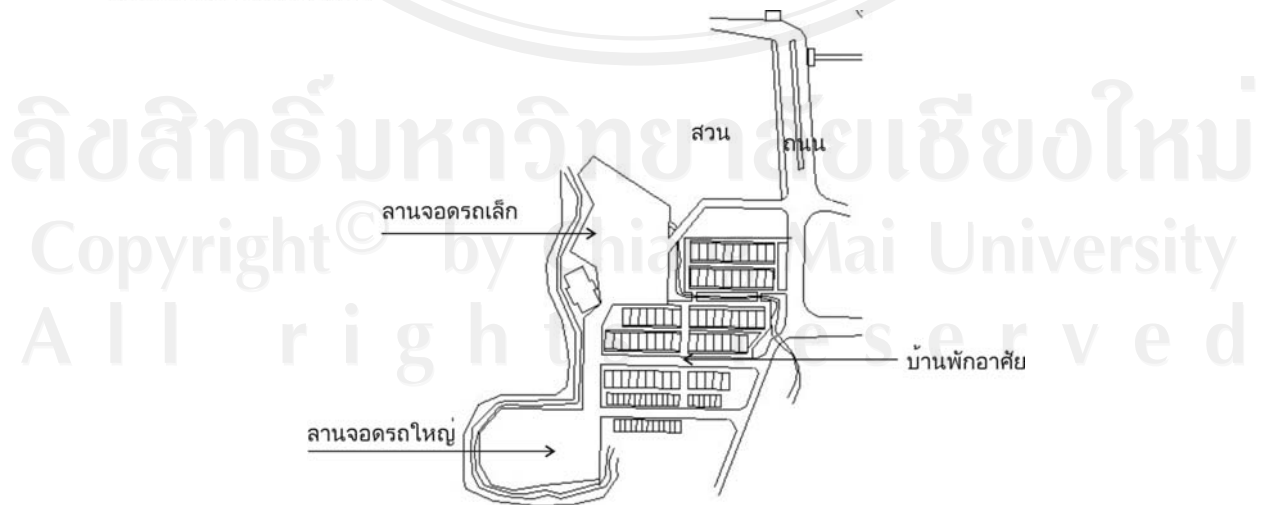
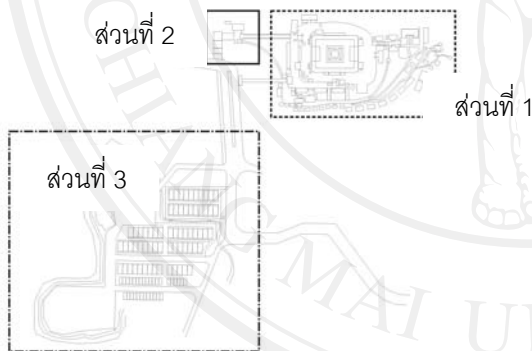
แผนผังที่ 4.1 แสดงตำแหน่งสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน

สภาพพื้นที่และการใช้ที่ดิน พื้นที่ต่างๆ ของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามระดับพื้นที่และลักษณะการใช้พื้นที่ ถึงส่วนยอดที่เป็นบริเวณพระธาตุ ลานโล่ง รอบๆ เป็นอาคาร ศาลาและกุฏิ เป็นส่วนพุทธาวาสและสังฆาวาสของวัดเป็นส่วนที่ 1 ในส่วนที่ 2 คือบริเวณฐานทางขึ้นบันไดนาค โดยบริเวณนี้จะเป็นลานขนาดกว้างพอสมควร มีอาคารที่สร้างขึ้นเป็นร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก และของพื้นเมือง (ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป) ในส่วนที่ 3 อยู่ในระดับต่ำลงไป เป็นบริเวณที่ได้รับปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นบริเวณจำหน่ายสินค้า คือบริเวณที่จอดรถเล็ก, อาคารจอดรถใหญ่ และอาคารบ้านเรือนของชาวบ้านชุมชนดอยสุเทพ รวมถึงบริเวณถนนทางผ่านหมู่บ้านที่แบ่งพื้นที่ระหว่างวัดกับหมู่บ้านด้วย ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านดอยสุเทพ (ในส่วนที่ 3) ส่วนที่ 1 และ 2 จะนำเสนอในบทต่อไป

แผนผังที่ 4.2 แสดงพื้นที่ต่างๆ ของวัดพระธาตุดอยสุเทพและชุมชนหมู่บ้านดอยสุเทพ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามระดับความสูง พื้นที่และความเข้าใจที่ได้จากการเก็บข้อมูล (จากการเก็บข้อมูลพื้นที่ที่ศึกษาก่อนการเก็บข้อมูลแบบชาวบ้านมีส่วนร่วม) พื้นที่ในส่วนที่ 1 และ 2 ต่อไปจะใช้คำว่าพื้นที่ของวัดและในส่วนที่ 3 จะใช้คำเรียกว่าพื้นที่ของหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 การใช้พื้นที่และการให้ความหมายต่อพื้นที่สามัญ

แผนผังที่ 4.3 แสดงพื้นที่ ของส่วนหมู่บ้านดอยสุเทพ (ส่วนที่3)

พื้นที่ในส่วนที่ 3 เป็นส่วนพื้นที่ของหมู่บ้าน การใช้พื้นที่ในส่วนที่ 3 มีลักษณะการใช้พื้นที่ที่หลากหลายประกอบด้วยส่วนบ้านพักอาศัย, ร้านค้าของคนในชุมชนและพื้นที่อื่นๆ เช่นลานจอดรถเล็ก, ลานจอดรถใหญ่, สวนสาธารณะ, ถนนและศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน พื้นที่ต่างๆ นี้ที่ชาวบ้านให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ในแต่ละพื้นที่นั้นมีกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่ที่มีความหลากหลายอีกเช่นกันจากการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการใช้พื้นที่ของชุมชนผนวกกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คนในพื้นที่แล้วพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ของหมู่บ้าน (ในส่วนที่ 3) ออกเป็นกลุ่มหลักๆ ตามกิจกรรมและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ค้าขายในชุมชน

กลุ่มผู้ค้าขายในชุมชน คือคนส่วนมากในพื้นที่ชุมชน ประกอบด้วยชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนเดิม, คนต่างถิ่นที่พียงย้ายเข้ามาทำการค้าขายในพื้นที่ กระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณของชุมชนกลุ่มผู้ค้าขายในชุมชนนี้จะประกอบด้วยหลายกลุ่มย่อยตามลักษณะการขายแต่ในส่วนที่ 3 คือ ส่วนของหมู่บ้านนั้นสามารถแยกกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าตามที่ชาวบ้านเรียกชื่อกลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ใช้พื้นที่โรงเรียนในการค้าขายบริเวณรอบๆ ลานจอดรถเล็ก โดยชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีร้านค้าเป็นของตนเองและใช้วัสดุค่อนข้างแข็งแรงถาวรในการสร้างร้านค้า พื้นที่ลานจอดรถเล็กนี้เดิมเป็นพื้นที่ของป่าไม้และได้รับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่จอดรถ ในช่วงแรกพื้นผิวลานจอดรถเล็กเป็นพื้นผิวที่เป็นดินหลังจากนั้นหมู่บ้านได้รับงบประมาณจากทางจังหวัดให้ทำพื้นผิวใหม่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนใหญ่พ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้จะใช้พื้นที่เวลาช่วงกลางวันในการใช้พื้นที่ค้าขาย แต่ก็จะจะมีพ่อค้าแม่ค้าบางส่วนที่ใช้พื้นที่ในส่วนจากร้านค้าบริเวณนี้เป็นที่พักอาศัยด้วย การให้ความหมายและการใช้พื้นที่ลานจอดรถเล็กของกลุ่มนี้คือให้ความหมายว่าเป็นร้านค้าขายของตนเองเพราะไม่ได้ใช้พื้นที่ในลานจอดรถเล็กเป็นพื้นที่จอดรถเลยแต่กลับเป็นพื้นที่ของการดึงดูตูกค้าแทน การใช้พื้นที่ของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้เป็นการใช้พื้นที่เกิดการขยายตัวอยู่ตลอดบริเวณร้านค้าขายบริเวณรอบๆ ลานจอดรถเล็กเป็นร้านค้าที่ทางกรมป่าไม้เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ค้าขายรอบบริเวณลานจอดรถในปีพ.ศ.2540⁵ โดยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่ค้าขายทำกินของคนในหมู่บ้าน เดิมร้านค้ามีพื้นที่ 3 เมตรx 4 เมตร เป็นโรงเรียนโครงสร้างเหล็กมุงหลังคาสังกะสีสีเขียวเป็นโรงเรียน 1 ห้อง แต่ปัจจุบันแต่มีการปรับเปลี่ยนบริเวณร้านค้าให้เป็นโรงเรียนที่ปิดทึบเพื่อการเก็บของและควบคุมความปลอดภัยของร้านค้า มีการทำส้วมซึมใช้ในแต่ละร้าน ในการใช้พื้นที่ภายในร้านค้าบริเวณนี้นอกจากใช้พื้นที่เป็นที่ค้าขายแล้วบางร้านยังถูกตัดแปลงเป็นที่พักอาศัย ปัจจุบันผู้ค้าบางคนในบริเวณร้านค้าแถบนี้ไม่ได้เป็นดอยสุเทพแต่ได้

⁵ ข้อมูลจากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ก่อนการทำกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม 2550 เวลา 17:00-18:00 น.

ซื้อสิทธิร้านจากคนในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของเดิมเจ้าของเดิม “บางคนก็ได้ขายที่ร้านเดิมเพื่อบุกกรุกที่ใหม่แล้วขายพื้นที่ไปเรื่อยเรื่อยถ้ามีการจัดพื้นที่ใหม่ก็ไม่น่าจะให้สิทธิ์คนพวกนี้” ป้า ห. กล่าว⁶ นอกจากนี้ร้านค้าที่อยู่บริเวณขอบของลานจอดรถแล้วยังมีสิ่งก่อสร้างชั่วคราวที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นร้านค้าชั่วคราวในบริเวณรอบๆ ลานทำให้เกิดทัศนียภาพไม่สวยงาม (ดูภาพที่ 4.1 ประกอบ) อีกทั้งมีการขยายพื้นที่รุกเข้าไปในส่วนของป่าไม้, ลำน้ำสาธารณะของหมู่บ้านทำให้เกิดปัญหามลภาวะตามมา

ภาพที่ 4.1 รูปแสดงปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่ร้านค้าบริเวณลานจอดรถเล็ก

1.2 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าแผงลอยที่ใช้พื้นที่ในลานจอดรถเล็ก ใช้พื้นที่ในเวลากลางวันในการค้าขายโดยการใช้รถเข็นบรรทุกสินค้าแล้วจอดในลานจอดรถหันหน้าร้านเข้าทางเดินเพื่อการค้าขายที่ง่ายขึ้น บางรายก็ใช้รถเข็นตั้งโต๊ะบรรทุกสินค้าและจอดขายด้วย กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าแผงลอยบริเวณลานจอดรถเล็กนี้บางร้านก็ประกอบอาหารที่ร้านเลยเช่นร้านขายแคบหมูน้ำพริกหนุ่ม, ร้านลูกชิ้นปิ้ง, ร้านไส้กรอกอีสาน, ร้านไก่ทอด ฯลฯ แผงลอยบริเวณในลานจอดรถเล็กบางส่วนเป็นแผงลอยที่ต่อเนื่องออกมาจากแผงลอยที่เป็นอาคารกึ่งถาวรที่ได้รับอนุญาตให้ขายได้ (มีลักษณะหลังคามุงสังกะสีสีเขียว) แผงลอยที่ต่อออกมานี้เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีการค้าขายได้มีการกางร่มและนำวัสดุไม่ถาวรมาทำเป็นร้านค้าแผงลอยชั่วคราวทำให้ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย แผงลอยในส่วนนี้อยู่ในเขตการรับผิดชอบของกรมป่าไม้ซึ่งที่ผ่านมามาทางกรมป่าไม้ก็มีการตัดเตือนเรื่องการค้าขายในส่วนนี้เสมอว่าไม่ให้ขายแต่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้ก็ไม่ได้มีการย้ายออกแต่อย่างใด และยังมีพ่อค้าแม่ค้าที่มาจากต่างหมู่บ้านเข้ามาขายเพิ่มเติม จึงทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของแผงลอยในบริเวณนี้อีกด้วย

⁶ ข้อมูลจากเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม 2550 เวลา 18:00-20:00 น.

ภาพที่ 4.2 รูปแสดงแผนผังของบริเวณลานจอดรถเล็ก

1.3 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ที่ใช้บริเวณเกาะกลางถนนเป็นที่ค้าขาย การค้าขายพื้นที่บริเวณเกาะกลางถนนเกิดขึ้นมานานแล้ว พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่จะใช้พื้นที่บนถนนในการค้าหาบเร่ของตนเอง กลุ่มพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้ส่วนมากจะใช้พื้นที่ในช่วงเวลากลางวันจนถึงช่วงเวลาเย็นในการค้าขายหรือจะอยู่ค้าขายบริเวณนี้จนกระทั่งนักท่องเที่ยวกลับหมดแล้ว พ่อค้าแม่ค้าที่ขายบริเวณนี้บางเจ้าก็มีพื้นที่ขายในบาร์ซ่าหรือศูนย์จำหน่ายสินค้าของหมู่บ้านอยู่ด้วยแต่ทำเลร้านค้าที่อยู่ลึกเข้าไปเลยทำให้ไม่ได้ขายเลยออกมาขายบริเวณเกาะกลางถนนนี้แทน “บางคนที่ไม่บาร์ซ่าก็มีแต่ไม่ขายออกไปเอาที่ข้างนอกแต่ก็อย่างว่าหนี้สินเค้าเยอะร้านก็อยู่ในกินคนก็ไม่เดินเข้าไปซื้อก็ต้องออกมาขายข้างนอกบางคนก็ออกมาเร่ขายของที่ศาลาไทยเยอะแยะทำให้กรุงรังคือคนมาเที่ยวจนบางครั้งเขารำคาญ ขายของตัดราคาจนคนในบาร์ซ่าไม่ได้ขาย” นางสาว น. (นามสมมติ)⁸ ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ที่ทำการค้าขายอยู่บริเวณนี้นอกจากจะเป็นพ่อค้าแม่ค้าที่มาจากคนที่เป็พ่อค้าแม่ค้าที่มีร้านอยู่ในบาร์ซ่าแล้วยังมีที่มาจากอีกหลายที่เช่นพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่มีที่ค้าขายเดิมและอยู่ดอยสุเทพมาเป็นเวลานานแล้ว, พ่อค้าแม่ค้าที่เป็นคนที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านใหม่ การค้าขายหาบเร่สินค้าจะเป็นของจำพวกของที่ระลึก, รูปภาพวาดและอาหาร (ดูภาพที่ 4.3 ประกอบ) “เกาะก้างน่าจะขนาดห้อยขายข้าวตะไย้งตะยั้งไข่ห้อยไหหนักอ้อยบะเรียบร้อยเลยขายหน้าขายตาคอยสุเทพหมด” ป้า ร. (นามสมมติ)⁹ เกี่ยวกับปัญหาของพื้นที่เกาะกลางถนนที่มีการค้าแผงลอยนั้นจะเป็นปัญหาเรื่องของทัศนียภาพของพื้นที่บริเวณเกาะกลางถนน, การก่อความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว, ความสะอาดของพื้นที่ในบริเวณถนนและเกาะกลางถนนและปัญหาการละเมิดกฎจราจรในบริเวณนั้นอีกด้วย

⁷ บาร์ซ่า คือพื้นที่ที่อยู่ในส่วนการปกครองของวัดแต่มีกิจกรรมของการค้าขายเข้าไปเกี่ยวข้องซึ่งในส่วนที่สองนี้จะอธิบายในบทที่ 5

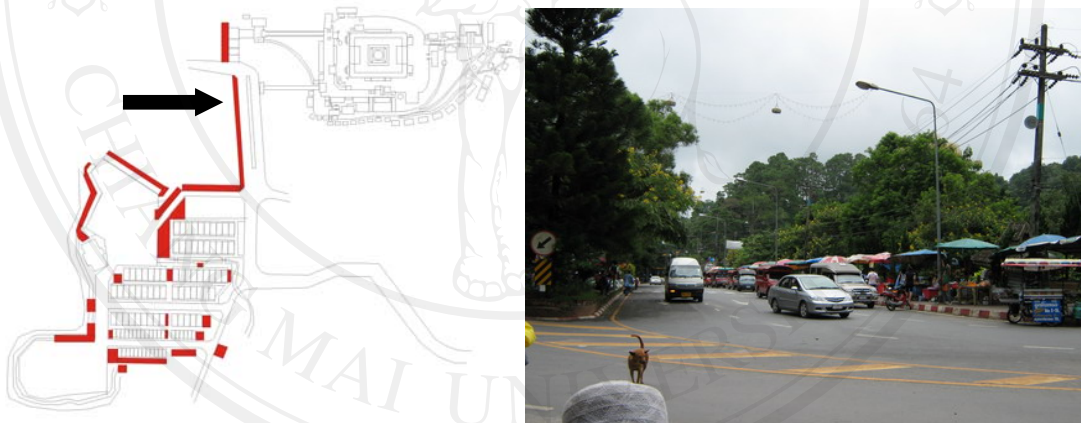
⁸ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นางสาว น. (นามสมมติ) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 เวลา 12:30น.

⁹ ข้อมูลจากเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธ.ค.50 เวลา 18:00-20:00น. แปล “เกาะกลางถนนห้อยสินค้าระโยงระยงออยกห้อยตรงไหนก็ห้อยไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอับอายขายหน้าดอยสุเทพหมด”

ภาพที่ 4.3 รูปแสดงการค้าหาบเร่บริเวณเกาะกลางถนน

1.4 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ใช้แผงลอยบริเวณริมทางเดินข้างเกาะกลางถนนเป็นพื้นที่ค้าขาย

ภาพที่ 4.4 รูปแสดงการค้าแผงลอยบริเวณริมทางเดินข้างเกาะกลางถนน

พ่อค้าแม่ค้ากลุ่มแผงลอยจะใช้พื้นที่บริเวณริมทางเท้าข้างถนนเพื่อเป็นพื้นที่ตั้งแผงลอยของตนเอง ในบางส่วนของกรค้าขายแผงลอยบริเวณริมถนนข้างสวนสาธารณะเป็นสินค้าประเภทอาหารที่ต้องการพื้นที่ในการวางขายทำให้เกิดการตั้งโต๊ะเป็นแผงลอยที่ตั้งเรียงรายตั้งแต่ตู้โทรศัพท์สาธารณะบริเวณทางเข้าลานจอดรถเล็กจนถึงหัวโค้ง ก่อนทางขึ้นบันไดเดินขึ้นวัดหน้าซุ้มกาญจนานภิเษก การค้าขายบริเวณนี้มีข้อตกลงในการค้าขายว่าสามารถค้าขายได้ในช่วงเทศกาลเท่านั้นที่ทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่เทศกิจ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ, เจ้าหน้าที่ป่าไม้) อนุญาตให้ เทศกาลที่ว่าเป็นคือ เทศกาลสงท่ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่, เทศกาลสงกรานต์, เทศกาลลอยกระทงและวันวิสาขบูชาที่มีการเดินขึ้นดอยสุเทพใน

เวลากลางคืน¹⁰ แต่ในปัจจุบันพ่อค้าแม่ค้าไม่ได้ปฏิบัติตามกฎที่ตกลงไว้ (รูปภาพที่ 4.4 ประกอบ) ทำให้เกิดปัญหาเรื่องทัศนียภาพของบริเวณที่มีการตั้งร้านค้าแผงลอยนั้นไม่สวยงาม, เกิดความสกปรกในพื้นที่, เกิดปัญหาการละเมิดกฎจราจรเกิดการจอดรถในที่ห้ามจอดเกิดขึ้น และอีกปัญหาที่ตามมาคือปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ ที่จะเห็นได้ชัดคือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ในเรื่องของงานจราจร และเจ้าหน้าที่เทศกิจที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องการค้าขายริมฟุตบาททางเท้าบนพื้นที่นั้นอาจจะมีปากเสียงถกเถียงกัน การจับปรับกันบ้างเป็นบางครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม “ถึงจับปรับกันไปเท่าไรก็ไม่มีใครหนีไปไหนเพราะปรับทีหนึ่งก็แค่สองร้อยเหมือนเค้าเช่าที่ขายของเพราะจริงๆ แล้วมันขายได้มากกว่านั้น ต้องจับแล้วยึดของไปหมดเลยแล้วต้องไถ่คืนแพงๆ เหมือนเพื่อนน้องโดนจับยึดของที่หน้า ม.ช. จะไถ่คืนต้องจ่ายสองหมื่นแน่ะมันเลยเลิกขายไปเลย”¹¹ เป็นความเห็นและข้อเสนอแนะของชาวบ้านที่มีต่อการทำงานของรัฐบาลบนพื้นที่เกาะกลางถนนและพื้นที่ริมทางเดินข้างเกาะกลางถนน ทำให้เห็นว่ายังมีชาวบ้านกลุ่มอื่นที่นอกเหนือจากหน่วยงานของรัฐที่เห็นถึงปัญหาการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในส่วนนี้ที่ต้องการให้ปัญหาหมดไปจากพื้นที่ของหมู่บ้าน

1.5 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ใช้พื้นที่ในลานจอดรถเล็ก กลุ่มพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้จะใช้พื้นที่ลานจอดรถเล็กในเวลากลางวันในการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยจะนั่งจับกลุ่มกันที่บริเวณม้าหินอ่อนในลานจอดรถเล็ก พ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้จะช่วยดูแลบริการ โบกรถให้นักท่องเที่ยวในการเข้าออกจอดรถอีกด้วยเพื่อความสะดวกแก่การนำเสนอขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของตนเองด้วย¹² การใช้พื้นที่ที่เกิดจากการให้ความหมายของพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าขายของตนเองแม้จะต้องแลกกับการเอื้อประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวโดยการบริการอำนวยความสะดวกในการจอดรถก็ตามก็ถือว่าเป็นการให้ความหมายและการใช้พื้นที่อีกรูปแบบหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เป็นผลทำให้การใช้พื้นที่ของพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้ไม่มีปัญหาในการใช้พื้นที่ลานจอดรถเล็กเลยกลับจะเป็นประโยชน์ในการช่วยบริการนักท่องเที่ยวมากกว่า

1.6 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ใช้พื้นที่ในลานจอดรถใหญ่ ใช้พื้นที่รอบๆ ลานจอดรถใหญ่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว, คนขับรถบัสและคนขับรถตู้ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้บางรายก็อาศัยที่ว่างบริเวณรอบบ้าน

¹⁰ ข้อมูลจากเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธ.ค.50 เวลา 18:00-20:00 น.

¹¹ ข้อมูลจากการพูดคุยกับนาง อ. (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม) ชาวบ้านในหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2551 เวลาประมาณ 10:00 น.

¹² จากการสังเกตผู้ใช้บนพื้นที่ลานจอดรถเล็ก วันที่ 29 เมษายน 2551 เวลา 10:00-12:00 น.

เป็นร้านค้าของตนเอง บางรายก็จับจองพื้นที่สาธารณะของชุมชนเป็นร้านค้าของตนเอง¹³ แต่พื้นที่ที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้ใช้กลับเป็นพื้นที่ของหมู่บ้านซึ่งถือได้ว่าเป็นการบุกรุกเข้าพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านและเข้าพื้นที่ของป่าไม้โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาในภาพรวมของหมู่บ้านที่จะเกิดขึ้น การเกิดขึ้นของพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้ากลุ่มนี้เกิดจากความต้องการพื้นที่ทำกินหรือร้านค้าของตนเองซึ่งตนเองมีทุนเดิมอยู่คือการทำอาหารจึงมาจับจองพื้นที่ในบริเวณนี้เป็นพื้นที่เปิดร้านอาหารเล็กๆ เพื่อขายของให้กับคนขับรถบัสใหญ่ที่ขับรถทัวร์มาส่งนักท่องเที่ยวแล้วอาศัยช่วงรอนักท่องเที่ยวทานอาหารนั่งพักผ่อนที่ร้านบริเวณริมลานจอดรถบัสใหญ่นี้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก การใช้พื้นที่ของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในกลุ่มนี้ถ้าจะพิจารณาให้ดีแล้วมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือได้มีพื้นที่สำหรับการบริการคนขับรถบัสเพื่อการพักผ่อนก่อนการเดินทางครั้งต่อไป แต่ข้อเสียคือการใช้พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและการรुकเข้าพื้นที่ของป่าไม้โดยไม่ได้รับอนุญาตทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในบริเวณลานจอดรถใหญ่

นอกจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่กล่าวมาแล้วนั้นยังมีกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าอีกบางส่วนที่ไม่ได้กล่าวถึงเช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบาร์ซ่า, กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลบนลานห้วยนาคและกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าซุ้มกาญจนาภิเษก เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่ 2 คือพื้นที่ของวัดซึ่งจะอธิบายในบทต่อไป

2. นักท่องเที่ยว

ประกอบไปด้วยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย ลักษณะการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยวสองกลุ่มนี้แตกต่างกันเล็กน้อย นักท่องเที่ยวชาวไทยจะใช้พื้นที่จอดรถในการจอดรถเล็กโดยสารส่วนตัว นักท่องเที่ยวที่ขับรถมาเองและใช้พื้นที่ของสวนสาธารณะและถนนเป็นทางเดินผ่านเชื่อมไปสู่วัดพระธาตุคอกยสุเทพ โดยเส้นทางการไปสู่วัดซึ่งมีสองทาง คือการเดินขึ้นทางบันไดนาคและโดยสารลิฟต์ไฟฟ้าขึ้นสู่วัด ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติถ้ามาด้วยรถทัวร์จะพาไปส่งที่บริเวณลิฟต์แล้วโดยสารลิฟต์ขึ้นไปยังคอกยสุเทพและขาลงก็โดยสารลิฟต์ลงมาเพื่อขึ้นรถทัวร์ที่มารอรับในขากลับ ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาจากเองโดยไม่ได้อำเภอก็จะลงรถโดยสารในลานจอดรถเล็กแล้วเดินขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกยสุเทพสองทางเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทยดังที่กล่าวไปข้างต้น การเข้ามาใช้พื้นที่หมู่บ้านคอกยสุเทพของนักท่องเที่ยวนั้นจะเป็นลักษณะของทางผ่านและพื้นที่ของการอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยววัดพระธาตุคอกยสุเทพมากกว่าจะใช้พื้นที่เป็นที่ท่องเที่ยวเช่น พื้นที่จอดรถ, การเข้าห้องน้ำ, การซื้อของ ฯลฯ “มีหมู่บ้านอยู่นี่ด้วยเธอ เค้าไม่ให้อยู่ไม่ใช่เธอไม่

¹³ พื้นที่สาธารณะ เช่น ลานจอดรถเล็ก, ลานจอดรถใหญ่, สวนสาธารณะ, ถนนและศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน

มีคนอยู่หรือก็มีแต่ร้านค้ากับลานจอดรถนะ”¹⁴ นักท่องเที่ยวบางคนยังไม่ทราบว่าหมู่บ้านคอยสุเทพ อยู่ใกล้เคียงกับวัดพระธาตุดอยสุเทพเลย จึงทำให้การใช้พื้นที่ในส่วนของหมู่บ้านคอยสุเทพของนักท่องเที่ยวเป็นการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างกันจากการให้ความหมายและการใช้พื้นที่ของชาวบ้านคือการอยู่อาศัย ทำให้เกิดปัญหาในการใช้พื้นที่ในส่วนต่างๆ ของหมู่บ้านอันเนื่องมาจากการให้ความหมายของพื้นที่ที่ต่างกัน เช่น พื้นที่ของถนนหน้าบ้านของคนในหมู่บ้านที่ชาวบ้านใช้ในการตากผ้าของตนเองนักท่องเที่ยวจะใช้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่จอดรถยนต์ส่วนตัวของตนเองเมื่อพื้นที่ลานจอดรถเต็มทำให้ชาวบ้านไม่มีที่ตากผ้า ในทางกลับกันเมื่อชาวบ้านที่ตากผ้าหน้าบ้านของตนเองบริเวณถนนก็ทำให้มีเสียงสะท้อนจากนักท่องเที่ยวว่าเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เสื่อมเสียแก่สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่คู่บ้านคู่เมืองอย่างวัดพระธาตุดอยสุเทพ¹⁵ ตัวอย่างข้างต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ยกขึ้นมาให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากการให้ความหมายที่แตกต่างกันของคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ที่มีต่อพื้นที่หมู่บ้านจึงเป็นผลให้เกิดปัญหาการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านขึ้น

ภาพที่ 4.5 รูปแสดงบ้านของชาวบ้านที่ดัดแปลงเป็นพื้นที่ของการอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยววัด

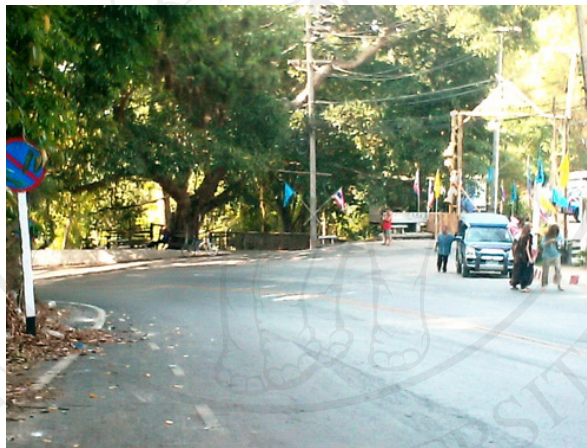
3. คนขับรถรับจ้างในพื้นที่

ส่วนมากของกลุ่มชาวบ้านกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มผู้ชายในหมู่บ้านซึ่งมีอาชีพรับจ้างขับรถรับส่งนักท่องเที่ยวจากหมู่บ้านคอยสุเทพไปพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศหรือไปท่องเที่ยวที่บ้านแม่คอยปุย ซึ่งอยู่ห่างออกไปจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร ชาวบ้านที่มีอาชีพขับรถรับจ้างจะใช้พื้นที่บริเวณถนนและหัวสะพานทางเข้าหมู่บ้านเป็นท่ารถรับส่งนักท่องเที่ยว ชาวบ้านกลุ่มคนขับรถรับจ้างใน

¹⁴ จากการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดพระธาตุดอยสุเทพ วันที่ 12 เมษายน 2551 เวลาประมาณ 13:00 น.

¹⁵ ข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านประจำเดือน พฤศจิกายน 2551

พื้นที่ที่จะใช้พื้นที่เป็นประจำคือพื้นที่บริเวณหัวสะพานดังที่ได้กล่าวไปแล้วจึงไม่เป็นปัญหาในการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านมากนักเว้นแต่ช่วงเทศกาลที่นักท่องเที่ยวเข้ามาจอร์ดบริเวณที่ชาวบ้านกลุ่มคนขับรถรับจ้างจอดอยู่เป็นประจำ ชาวบ้านกลุ่มนี้ใช้พื้นที่และรับรู้พื้นที่บริเวณหัวสะพานว่าเป็นพื้นที่ของคนกลุ่มขับรถรับจ้างในพื้นที่เนื่องมาจากการครอบครองพื้นที่หัวสะพานทางเข้าหมู่บ้านมาเป็นเวลานานแล้ว¹⁶ และสืบเนื่องมาจนปัจจุบันและมีการครอบครองที่ต่อเนื่องคือมีการสลับสับเปลี่ยนกันระหว่างคนในกลุ่มอยู่ในพื้นที่โดยตลอด จึงเป็นเหมือนการเฟ้ายามพื้นที่ไปในตัว การลวงล้าหรือการรุกล้าเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณหัวสะพานของคนกลุ่มอื่นจึงไม่ค่อยมี ทำให้การใช้พื้นที่ของคนกลุ่มนี้ป้องกันการใช้พื้นที่ที่ซ้ำซ้อนกับคนกลุ่มอื่น แต่จะมีบ้างในช่วงเวลาเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณข้างหัวสะพานในการจอดรถส่วนตัวในช่วงที่ลานจอดรถเต็มให้การใช้พื้นที่ของคนขับรถในพื้นที่ถูกรุกล้าโดยนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.6 รูปแสดง บริเวณพื้นที่หัวสะพานทางเข้าหมู่บ้าน

4. คนขับรถรับจ้างนอกพื้นที่

4.1 คนขับรถโดยสารเล็ก รถตู้ กลุ่มผู้ใช้พื้นที่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนขับรถรับจ้างที่รับผู้โดยสารมาจากในตัวเมืองขึ้นมาดอยสุเทพ คนขับรถโดยสารเล็ก(รถแดง)จะใช้บริเวณริมถนนในการรับส่งผู้โดยสารและใช้พื้นที่ริมถนนเป็นพื้นที่ในการจอดรถรอผู้โดยสาร, เป็นที่ต่อรองราคา ในช่วงเวลาเทศกาลทำให้เกิดปัญหาการคิดในบริเวณที่มีการจอดรอรับและต่อรองราคาค่าโดยสารบ่อยๆ การเกิดปัญหาเรื่องของจราจรในพื้นที่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านบริเวณถนนของคนขับรถรับจ้างนอกพื้นที่ที่ไม่เคารพกฎจราจรและละเมิดการใช้พื้นที่ของหมู่บ้าน “ไปบอก

¹⁶ ข้อมูลจากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคนขับรถรับจ้างในพื้นที่ วันที่ 15 เมษายน 2551 เวลาประมาณ 13:00 น.

คนขับรถแดงด้วยว่าให้จอดรถในลานจอดรถเล็กด้วยไม่ใช่แค่บอกแค่นั้นในหมู่บ้านเพราะจริงๆ แล้วรถที่จอดผิดกฎจราจรส่วนมากแล้วเป็นรถแดง”¹⁷ นาย ล. ให้ความเห็นระหว่างการประชุม จะเห็นได้ว่าในการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านนั้นชาวบ้านในพื้นที่ได้มองเห็นปัญหาการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านที่เกิดขึ้นจากกลุ่มคนอื่นโดยกลุ่มคนที่มาจากภายนอกหมู่บ้านบางคนไม่ได้สนใจที่จะมีส่วนเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่และการให้ความหมายต่อพื้นที่ของหมู่บ้านร่วมกัน¹⁸

4.2 คนขับรถบัสใหญ่ ใช้พื้นที่ลานจอดรถบัสเพื่อการจอดรถรถนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเที่ยววัดพระธาตุคอกยสุเทพราชวรวิหารในการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนขับรถบัสในบริเวณลานจอดรถใหญ่ไม่มีปัญหาในการใช้พื้นที่เพราะพื้นที่เป็นพื้นที่เฉพาะคือการจอดรถบัสใหญ่ที่คนที่เข้ามาใช้พื้นที่เข้าใจตรงกันว่าเป็นพื้นที่จอดรถใหญ่เท่านั้น จะมีปัญหาในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวนำรถส่วนตัวที่เป็นรถเล็กเข้ามาจอดในพื้นที่ของลานจอดรถใหญ่ทำให้พื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ อีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนขับรถบัสใหญ่คือเส้นทางการสัญจรทั้งการเข้าถึงและการออกจากลานจอดรถใหญ่จะมีรถโดยสารส่วนตัวของนักท่องเที่ยวและคนในหมู่บ้านที่จอดอยู่บริเวณถนนหน้าบ้านขวางทางบนถนนในหมู่บ้านทำให้บางครั้งเกิดการไม่สะดวกในการเข้าถึงและออกจากลานจอดรถใหญ่แต่ก็จะพบในช่วงเทศกาลเป็นส่วนใหญ่ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงและออกจากลานจอดรถใหญ่ไม่ได้เกิดจากคนขับรถบัสใหญ่ แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนอื่นที่ใช้พื้นที่ของหมู่บ้านอย่างไม่เหมาะสม

5. เด็กในชุมชน

เด็กจะใช้พื้นที่ลานจอดรถเล็กและพื้นที่สวนสาธารณะในการเล่น ในการเล่นจะเล่นในลานจอดรถเล็กจะเล่นในช่วงเย็นตอนที่ไม่มีรถของนักท่องเที่ยว อาจจะเป็นการเล่นกลุ่มใหญ่ของเด็กในชุมชนจึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่เช่น เล่นบอล, ทรายกร้อ, วอลเลย์บอลและการเล่นอื่นๆ นอกจากการใช้พื้นที่ลานจอดรถนี้เป็นที่เล่นแล้วในบางครั้งเด็กยังใช้พื้นที่ลานจอดรถเล็กในการซ้อมการแสดงฟ้อนรำในบางช่วงที่ได้รับมอบหมายจากหมู่บ้านให้มีการแสดงเพื่อการต้อนรับแขกของหมู่บ้านอีกด้วย เด็กในชุมชนบางคนจะใช้พื้นที่บนถนนช่วยพ่อแม่ค้าขายหาบเร่ในวันหยุดสุดสัปดาห์ ส่วนเด็กคนไหนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะยึดอาชีพค้าขายหาบเร่แฝงลอยในบริเวณริมทางเดินเท้าตามอัธยาศัย การใช้

¹⁷ ข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านเรื่อง แนวทางการจัดการทางสัญจรภายในหมู่บ้าน ประจำเดือน พฤศจิกายน 2551 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2551 เวลา 18:00 น.

¹⁸ ข้อมูลจากการสังเกตจากกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านที่ชาวบ้านได้ทำร่วมกัน ในช่วงปี 2550-2551

พื้นที่ของหมู่บ้านในกลุ่มของเด็กในชุมชนได้รับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือพื้นที่การเล่นของเด็กในชุมชนที่ลดลงและไม่มีพื้นที่เล่นในชุมชนการใช้พื้นที่ของเด็กในชุมชนจึงเข้าไปแฝงในพื้นที่ต่างๆ ของชุมชนแทน เช่นพื้นที่สวนสาธารณะ, พื้นที่ลานจอดรถ, พื้นที่ของวัดและแม้กระทั่งเล่นบนพื้นที่ของถนน “เล่นที่ลานจอดรถ, เล่นที่หน้าบ้าน, เล่นที่สวน บางทีก็เล่นบนวัด ส่วนมากเล่นบนวัด”¹⁹ เด็กชาย บริพัฒน์ นาคสุวรรณ เด็กหลายคนในหมู่บ้านได้ให้ข้อมูลระหว่างการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การให้ความหมายของเด็กต่อพื้นที่ของหมู่บ้านมีลักษณะที่ซ้อนทับกันหลายพื้นที่ที่ไม่มีความเจาะจงและสามารถปรับเปลี่ยนตามลักษณะความต้องการใช้งานเพื่อการละเล่นในพื้นที่นั้นๆ

ในการเก็บข้อมูลร่วมกับเด็กในชุมชนโดยอาศัยกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมประกวดวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมที่อาศัยภาพวาดของเด็กที่สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้พื้นที่ของชุมชน โดยผู้วิจัยพิจารณาเนื้อหาหลักที่ถูกนำเสนอในภาพวาดแต่ละชั้นที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการรับรู้พื้นที่ระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ โดยบทนี้จะนำเอาภาพที่มีการรับรู้พื้นที่สามัญที่มีความโดดเด่นมาอธิบายเกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ของเด็กที่มีต่อพื้นที่สามัญในชุมชนในส่วนของรูปภาพที่มีความโดดเด่นในการรับรู้เรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะอธิบายในบทต่อไป

ภาพที่ 4.7 รูปแสดงภาพวาดประกวดระบายสีที่ได้รับรางวัลที่ 2

¹⁹ จากการสัมภาษณ์ เด็กชาย บริพัฒน์ นาคสุวรรณ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2551 เวลา 13:00 น.

ภาพวาดที่แสดงในภาพที่ 4.7 เป็นภาพวาดประกวาระบายสีที่ได้รับรางวัลที่ 2²⁰ ในการประกวดวาดภาพในหัวข้อวัดและชุมชนของฉันทน์ โดยการวาดของ ค.ญ. พวงผกา สะเสริม ค.ญ. พวงผกา เป็นเด็กที่ครอบครัวมีอาชีพค้าขายอยู่ในชุมชนบริเวณริมถนนทางเดินขึ้นวัดพระธาตุคุดอยสุเทพ ในภาพ ค.ญ. พวงผกา ได้ให้ความสำคัญกับถนนซึ่งเป็นเหมือนตัวแบ่งพื้นที่ของวัดและหมู่บ้านเป็นอย่างมากเห็นได้จากสัดส่วนของถนนที่ใหญ่มากและยังแบ่งพื้นที่หน้ากระดาดออกเป็นสองส่วนด้านซ้ายมือของภาพเป็นส่วนที่แสดงถึงหมู่บ้านส่วนด้านขวามือคือส่วนของวัด ส่วนฉากหลังของภาพเป็นพื้นที่ป่าและเจดีย์ ในภาพเขียนของ ค.ญ. พวงผกา แสดงวัดอยู่ในฐานะเพียงแค่ส่วนประกอบเท่านั้นเอง ในภาพนอกจากจะแสดงให้เห็นลักษณะของอาคารบ้านเรือนแล้วยังแสดงให้เห็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอีกด้วยคือกิจกรรมลอยกระทงถึงแม้ว่าในหมู่บ้านจะไม่มีแม่น้ำใหญ่ที่เหมาะสมแก่การลอยกระทงแต่มีลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้านที่ค.ญ. พวงผกา รับรู้ได้จึงนำมาเป็นส่วนประกอบในการวาดภาพการพยายามเก็บภาพรายละเอียดของหมู่บ้านของค.ญ. พวงผกามาเป็นองค์ประกอบในการวาดภาพของตนเองที่แสดงให้เห็นถึงการรับรู้พื้นที่ของชุมชนนั้นแสดงให้เห็นว่า เด็กหญิงพวงผกา ให้ความสำคัญและรายละเอียดของหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่สามัญมากกว่าพื้นที่ของวัดที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ อาจจะเป็นได้ว่า ค.ญ. พวงผกา ใช้ชีวิตในหมู่บ้านมากกว่าพื้นที่ของวัดจึงทำให้เกิดความคุ้นชินและติดตามจึงสามารถจดจำรายละเอียดของพื้นที่หมู่บ้านได้มากกว่า การให้ความสำคัญใหญ่เล็กของวัตถุในภาพยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการให้ความสำคัญต่อสิ่งที่อยู่ในภาพได้อีกด้วยเช่นภาพถนนที่ใหญ่มาก ภาพบ้านที่ใหญ่เท่ากับวัด และภาพเจดีย์ที่เล็ก และไกลออกไป เป็นต้น

ภาพที่ 4.8 รูปแสดงภาพวาดประกวาระบายสีที่ได้รับรางวัลที่ 5

²⁰ จากกิจกรรมที่ 2 การประกวดวาดภาพระบายสีในหัวข้อวัดและชุมชนของฉันทน์ในวันอาทิตย์ที่ 25 พ.ย.2550 เวลา 14:00-17:00น.

ภาพวาดที่แสดงในภาพที่ 4.8 เป็นภาพวาดประกวาระบายสีที่ได้รับรางวัลชมเชย²¹ จากการวาดของ ค.ญ.พัฐศินา กันธิ ค.ญ.พัฐศินา เป็นเด็กที่เกิดในชุมชนมีครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ พ่ออาชีพรับจ้าง รับรถรับส่งนักท่องเที่ยว แม่มีอาชีพรับจ้างถ่ายภาพให้กับนักท่องเที่ยว ภาพวาดแสดงให้เห็นถึงการแยกออกจากกันระหว่างวัดและหมู่บ้าน โดยมีขอบเขตของลำธารเป็นตัวกั้นระหว่างสองพื้นที่ซึ่งมีวัดที่อยู่ห่างออกไปและยังมีการแสดงให้เห็นถึงระดับความสูงต่ำของพื้นที่ที่แสดงถึงขอบเขตของพื้นที่อีกด้วย บ้านที่มีลักษณะเป็นแถวที่มีความเหมือนบ้านที่เป็นอยู่ในชุมชนปัจจุบันแต่ระบายสีหลังคาที่มีความแตกต่างกันแสดงให้เห็นว่า ค.ญ.พัฐศินา เห็นถึงความแตกต่างของอาคารบ้านเรือนในชุมชนซึ่งมีให้เห็นในชีวิตประจำวัน ค.ญ.พัฐศินา ให้ความสำคัญต่อพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากสัดส่วนของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในภาพ ภาพของหมู่บ้านเป็นภาพที่ใหญ่มากและมีส่วนประกอบของลักษณะพื้นที่ที่เป็นป่าเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของชุมชนที่ ค.ญ.พัฐศินา รับรู้ว่ามีเพียงพื้นที่ของหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ของชุมชนเท่านั้นยังมีป่าที่เป็นขอบเขตของชุมชนที่ยังต้องคำนึงถึงและเอาเข้ามาอธิบายในภาพด้วย การที่ภาพของวัดที่ห่างออกไปไกลมากในภาพนั้นแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ของ ค.ญ.พัฐศินา ว่าวัดอยู่ห่างจากหมู่บ้านมากซึ่งมากพอที่จะทำให้แสดงออกมาโดยที่มีรายละเอียดน้อยกว่ารายละเอียดของภาพหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ในการวาดภาพของเด็กในครั้งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจคือสิ่งที่มีในชุมชนแต่ไม่ปรากฏในรูปภาพเลยคือรถโดยสารที่คนในหมู่บ้านรับจ้างขับรถรับส่งนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของพ่อบ้านในชุมชน ศาลเจ้าที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ศาลาเอนกประสงค์ที่ใช้ทำกิจกรรมของหมู่บ้านเป็นประจำเปรียบเหมือนหัวใจของหมู่บ้านก็ไม่ปรากฏในรูปวาดของเด็กๆ เลยแม้กระทั่งสนามเด็กเล่นของชุมชนที่เด็กๆ เคยไปเล่น สิ่งที่สำคัญอีกอย่างที่หายไปจากภาพคือภาพของคนที่อยู่ในหมู่บ้านและแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน สิ่งที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในภาพที่เด็กวาดขึ้นมาอาจจะจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าเด็กไม่ได้รับรู้ว่ามีสิ่งเหล่านั้นมีอยู่หรือไม่ได้ให้ความสำคัญหรือใช้งานไม่ได้ตามความเหมาะสม สิ่งที่ขาดหายไปจากภาพเหล่านี้ทำให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นไปของพื้นที่ในชุมชนอีกทางหนึ่ง จากการวาดภาพของเด็กในชุมชนในกิจกรรมที่ 2 แสดงให้เห็นถึงมุมมองของเด็กที่มีการรับรู้ต่อพื้นที่ของหมู่บ้าน ในภาพแสดงถึงการรับรู้พื้นที่ของหมู่บ้านมากกว่าพื้นที่วัด การอธิบายรายละเอียดของพื้นที่หมู่บ้านที่สวยงามและมีความละเอียดถี่ถ้วนกว่าพื้นที่ของวัดยังแสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตที่ผูกพันกับพื้นที่หมู่บ้านมากกว่าวัดอีกด้วย การแบ่งขอบเขตของพื้นที่ของวัดที่ชัดเจนด้วยพื้นที่ของถนนและแม่น้ำ เป็นการแสดงให้เห็นขอบเขตของทั้งสองพื้นที่ที่แยกจากกันในการคิดของเด็กเป็นอย่างดี ส่วนประกอบต่างๆ เช่นถนนเป็นการสะท้อนภาพความคิดของเด็กๆ ผ่านมุมมองของชีวิตประจำวัน

²¹ จากกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมประกวาดภาพระบายสี วันอาทิตย์ที่ 25 พฤศจิกายน 2550 เวลา 14:00-17:00น.

ซึ่งอยู่ร่วมกับการค้าขายบนถนนของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์ดั้งเดิมที่มีความใกล้ชิดกับวัดจึงกลายเป็นเพียงภาพประกอบหรืออยู่เพียงระยะไกลเท่านั้น

6. เจ้าหน้าที่ของรัฐ

6.1 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เข้ามาใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในบางครั้งตามกิจที่ได้รับมอบหมายมาเช่นการมาตัดเดือนชาวบ้านที่รุกกล้าเข้าสู่เขตวนอุทยาน, การเข้ามาประชุมร่วมกับผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านในบางครั้งและการใช้พื้นที่ของถนนเป็นทางผ่านไปสู่อำเภอนวนอุทยานที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 1 กิโลเมตร เจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ของชุมชนทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ในการใช้พื้นที่ของป่าไม้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่ได้ใช้พื้นที่ของหมู่บ้านโดยตรงแต่ใช้พื้นที่ของหมู่บ้านคอยสุเทศเป็นพื้นที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดังนั้นมุมมองในการมองและการให้ความหมายที่มีต่อพื้นที่จึงแตกต่างกันกับคนในหมู่บ้านซึ่งจะมองแต่เพียงว่าเป็นเพียงแค่ว่าพื้นที่ของวนอุทยานแห่งชาติเท่านั้น ซึ่งในการให้ความหมายพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่สำหรับการทำางานที่แตกต่างกับชาวบ้านนั้นทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันในเรื่องของการใช้พื้นที่บ้างบางครั้งเช่น เรื่องการใช้พื้นที่หมู่บ้านของคนในหมู่บ้านที่ไม่เหมาะสมรุกเข้าพื้นที่ของป่าและไม่ได้รับอนุญาตก่อนการใช้พื้นที่หรือการต่อเติมอาคารของชาวบ้าน ซึ่งปัญหาในการใช้พื้นที่ในส่วนต่างๆ ของหมู่บ้านผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนต่อไป

6.2 เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลสุเทพ มาใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในบางครั้งตามกิจที่ได้รับมอบหมายเช่นเดียวกันกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เช่น การเข้าร่วมประชุมในโอกาสต่างๆ เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พื้นที่ของหมู่บ้านคอยสุเทศเป็นพื้นที่เป้าหมายในการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศบาล มุมมองที่มีต่อพื้นที่ของหมู่บ้านจึงเน้นหนักไปในเรื่องของการทำางาน การประชุม การให้งบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน มุมมองจากการรับผิดชอบนี้เองเป็นส่วนดีที่ทำให้เจ้าหน้าที่เทศบาลที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ของหมู่บ้านเข้าใจในลักษณะการใช้พื้นที่มากกว่าที่จะมองพื้นที่โดยรวม เพราะจะต้องวิเคราะห์ให้งบประมาณแก่หมู่บ้านในแต่ละส่วนที่หมู่บ้านขอมาเพื่อการพัฒนา แต่อย่างไรก็ดีความเข้าใจในพื้นที่จะเป็นความเข้าใจในเชิงระบบการทำงานและความเหมาะสมในการอนุมัติงบประมาณ แต่ในลักษณะการใช้พื้นที่ของชาวบ้านตามความเป็นจริงและการให้ความหมายของแต่ละส่วนของหมู่บ้านนั้นมีความซับซ้อนมากกว่าลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ ซึ่งในบางครั้งจึงอาจจะเป็นผลกระทบต่อการหนุนเสริม, การอนุมัติงบประมาณ และการทำงานที่ไม่ที่ตรงต่อความต้องการของชาวบ้านได้เต็มที่ เช่น ในปีที่ผ่านมาพื้นที่ชุมชนหมู่ 9 คอยสุเทศไม่ได้รับ

งบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านเลย²² เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านคอยสุเทพหมู่ 9 ไม่มีตัวแทนทำงานในเทศบาลตำบลสุเทพ²³ จึงทำให้ช่วงปีที่ผ่านมามีหมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนาบำรุงรักษาตามความจำเป็นชาวบ้านจึงเพียงทำได้แต่ดูแลรักษาสภาพของหมู่บ้านตามกำลังของตนเอง

6.3 เจ้าหน้าที่เทศกิจ รับผิดชอบพื้นที่ทางเดินเท้าริมถนนในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจจับแม่ค้าพ่อค้าแผงลอย การตรวจจับพ่อค้าแม่ค้าแผงลอยจะมีการตรวจจับในบางช่วงเวลาเท่านั้น ที่เป็นอย่างนั้นเพราะพื้นที่แผงลอยบริเวณริมทางเท้าข้างสวนสาธารณะนั้น ได้มีการขอร้องจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าให้มีการอนุโลมในการขายได้สี่ครั้งในเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่, สงกรานต์, วิสาขบูชาและลอยกระทง แต่ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยได้มีการละเมิดข้อตกลงมาโดยตลอดเจ้าหน้าที่เทศกิจจึงจำเป็นต้องจับตามหน้าที่และปรับตามกฎหมาย ในการให้คำหมายและการใช้พื้นที่บริเวณริมทางเท้าของเจ้าหน้าที่เทศกิจนี้เองในบางครั้งทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างเจ้าหน้าที่เทศกิจกับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ถูกจับและเสียค่าปรับ ทำให้ภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่เทศกิจที่มีต่อชาวบ้านกลุ่มที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยไม่ดีนัก

6.4 เจ้าหน้าที่ตำรวจ ใช้พื้นที่ภายในหมู่บ้านทั่วไปและถนนในการปฏิบัติหน้าที่ประจำวัน การตรวจตราความเรียบร้อยของการจราจร ตรวจจับผู้กระทำความผิดกฎจราจร เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประจำอยู่ในพื้นที่ชุมชนมี 4 นาย²⁴ ในการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้พื้นที่ของหมู่บ้านตามหน้าที่เช่นกันกับเจ้าหน้าที่เทศกิจและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลสุเทพแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีข้อแตกต่างจากเจ้าหน้าที่ส่วนอื่นคือความใกล้ชิดกับชาวบ้านซึ่งมีมากกว่าเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนอาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านและเป็นคนในพื้นที่ทำให้ความเข้าใจในพื้นที่มากกว่าและละเอียดอ่อนกว่า ปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่โดยการรวมเอาความเป็นคนในพื้นที่ที่เข้าใจต่อพื้นที่เป็นอย่างดีกับความเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่คือผลที่ออกมาจากการทำงานในบางครั้งก็ไม่เต็มตามที่ตามกฎที่ต้องการเช่น การจอดรถรับส่งผู้โดยสารบริเวณหน้าลิฟต์ในพื้นที่ห้ามจอดซึ่งจะทำให้รถติดแต่ก็ยังมีผู้ฝ่าฝืนกฎ การทำงานของเจ้าหน้าที่จึงเป็นการเตือนผู้ขับขี่ที่ฝ่าฝืนแทนที่จะเป็นการจับปรับ เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบขึ้นในกลุ่มของคนขับรถนอกพื้นที่และเมื่อนักท่องเที่ยวที่เห็นการจอดรถในที่ห้ามจอดแต่ไม่มีการจับปรับตามกฎหมายแต่อย่างใดก็เลยเข้ามาจอดในพื้นที่ห้ามจอดบ้างและอ้างถึงคนในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอนุโลม

²² ข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านประจำเดือน ตุลาคม วันที่ 4 ตุลาคม 2551 เวลา 18:00-20:00 น.

²³ ข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านประจำเดือน ตุลาคม วันที่ 4 ตุลาคม 2551 เวลา 18:00-20:00 น.

²⁴ ข้อมูลจากกิจกรรมครั้งที่ 1 การประชุมกับกลุ่มคณะกรรมการในชุมชน วันจันทร์ ที่ 19 พฤศจิกายน 2550 เวลา 13:00-16:30น.

ให้อวดได้ ทำให้การทำงานในพื้นที่ชุมชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปอย่างไม่สะดวกนัก ผนวกกับจำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่น้อยจึงไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ ในการดูแลเรื่องการใช้พื้นที่ของชุมชนคอยสุเทพหมู่ 9 นั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนรับผิดชอบในส่วนต่างๆของชุมชนมีความพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถของแต่ละกลุ่มงาน แต่ขาดการพูดคุยปรึกษากันถึงแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสอดคล้องกันต่างคนต่างทำงานต่างปฏิบัติตามแนวทางของตน ส่งผลให้ชาวบ้านสับสนในความเข้าใจถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการใช้พื้นที่ของชุมชน

7. **ชาวบ้านที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน** คนกลุ่มนี้ใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในช่วงเย็นและกลางคืน หลังจากกลับจากการทำงานนอกหมู่บ้าน ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยในชุมชนมีอาชีพรับราชการ, พนักงานเอกชนและเจ้าของกิจการ ชาวบ้านกลุ่มนี้จะมึบทบาทในการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านไม่มากนักเพราะด้วยเวลาที่ใช้ในหมู่บ้านดังที่กล่าวไปแล้วว่าใช้ในเวลาเย็นและกลางคืน การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนบ้านหรือการรวมกลุ่มกับคนในชุมชนมีน้อย แต่ก็เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบต่อการใช้พื้นที่หมู่บ้านของกลุ่มคนอื่นๆ เช่นกัน เช่นการได้รับผลกระทบต่อสภาพโดยรวมของหมู่บ้านที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สกปรกขาดการดูแลรักษาด้วยว่าขาดงบประมาณในการซ่อมแซมบำรุง, ผลกระทบของการย้ายเข้ามาสู่หมู่บ้านของคนต่างถิ่น ความแออัดของคนในพื้นที่หมู่บ้าน สาธารณูปโภคที่ถูกแบ่งโดยส่วนแบ่งที่มากขึ้นทำให้ไม่พอต่อความต้องการ เกิดมลภาวะต่างๆ ในหมู่บ้านเช่น น้ำเสีย, ขยะ, มลภาวะทางเสียง ฯลฯ อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่น จากลักษณะการใช้พื้นที่ของชาวบ้านกลุ่มนี้ที่มองว่าหมู่บ้านเป็นที่อยู่อาศัย จึงทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ไม่ปล่อยปะละเลยในการดูแลพื้นที่ของหมู่บ้าน โดยจะสังเกตเห็นจากการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านทุกครั้งที่มีโอกาส หรือเมื่อมีการขอความร่วมมือ การร่วมดูแลพื้นที่ของหมู่บ้านเช่น ดูแลพื้นที่หน้าบ้านของตนเองให้มีระเบียบเรียบร้อย แต่อย่างไรก็ตามความช่วยเหลือและความร่วมมือของคนกลุ่มนี้อาจจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของเวลาและความพร้อมของแต่ละบุคคล

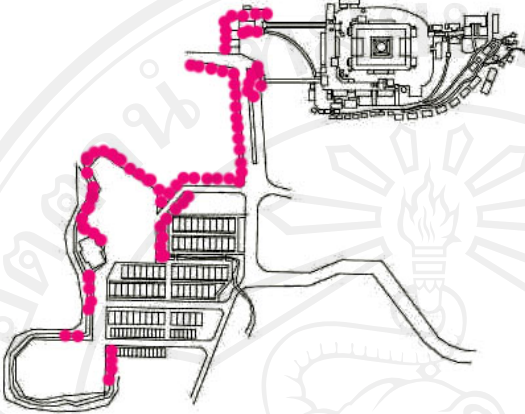
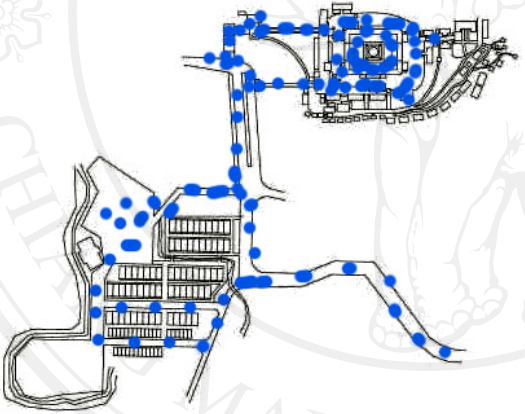
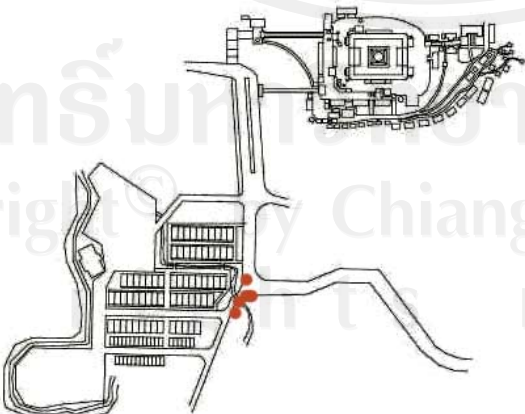
8. กลุ่มคนอื่นๆ

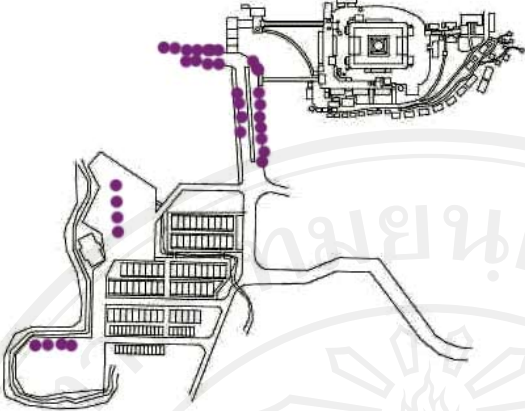

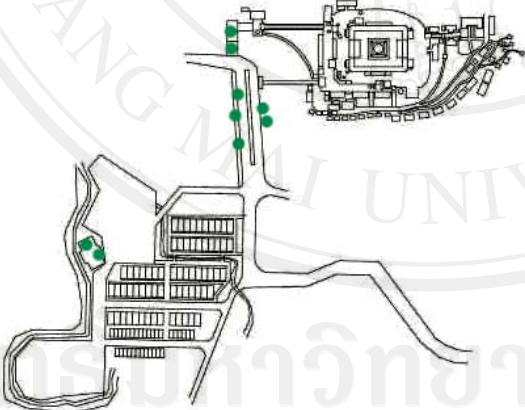
- คนที่นำสินค้ามาขายในหมู่บ้านเป็นครั้งคราว เช่น บริษัทนิคมพานิชนำสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า มาขาย, รถขายเดินที่ผ้าใบ, ผู้ขายส่งสินค้าให้กับชาวบ้าน
- กลุ่มเจ้าหน้าที่ของคนในหมู่บ้าน

- องค์กรต่างๆ ที่เข้ามาหนุนเสริมหมู่บ้าน มาใช้พื้นที่หมู่บ้านในการจัดกิจกรรมส่งเสริมชุมชน เช่นการจัดอบรมต่างๆ , ขายสินค้า, ฝึกวัดชิ้นกันพืชสมุนไพร, กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ, กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในหมู่บ้าน
- ตำรวจองค์รักษ์ของราชวงศ์ที่มาอารักขาราชวงศ์ที่เสด็จแปรพระราชฐานที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศ จะมาพักที่ชั้นลอยของศาลาเอนกประสงค์ในเวลากลางคืนเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ประมาณ 1 เดือน

กลุ่มคนกลุ่มอื่นๆ ที่เข้ามาใช้พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นครั้งคราว กลุ่มคนกลุ่มนี้บางส่วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ของหมู่บ้าน เช่น กลุ่มที่นำสินค้าเข้ามาขายและเจ้าหน้าที่เงินกู้ยืมออก ระบบ การนำสินค้าเข้ามาขายในหมู่บ้านส่วนมากสินค้าที่นำมาขายจะเป็นลักษณะของการขายเงินผ่อนซึ่งไม่ต่างอะไรกับการกู้เงิน การเป็นหนี้สินของคนในหมู่บ้านส่งผลกระทบต่อหลายส่วนในพื้นที่ของหมู่บ้านรวมถึงมิติของสังคมภายในหมู่บ้านอีกด้วย ชาวบ้านที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยที่เป็นปัญหาต่อพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เป็นหนี้ระบบอันเกิดจากการกู้เงินและการซื้อของเงินผ่อน ความต้องการหมุนเงินให้ทันต่อการชำระหนี้หรือแม่การชำระดอกเบี้ยที่กลุ่มเจ้าหน้าที่จัดให้ชำระรายวัน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ต้องออกมาค้าขายหาบเร่บริเวณถนนและริมทางเท้าทั้งที่ตนเองมีร้านอยู่ที่บาร์ซ่า (แต่อยู่ด้านใน ไม่ได้ขายหรือขายได้แต่ไม่พอจ่ายชำระหนี้รายวัน) การใช้ชีวิตที่ต้องดิ้นรนเพื่อหาเงินชำระหนี้อยู่ตลอดเวลาจึงไม่สามารถที่จะรับผิดชอบต่อพื้นที่ของหมู่บ้านได้เต็มที่ทั้งทางกายภาพที่ตนเองก็ยังคงมองว่าสร้างปัญหาและพื้นที่ทางสังคมของหมู่บ้านที่ต้องการการร่วมมือของทุกคนอีกด้วย เพราะเวลาได้ถูกแบ่งให้กับการค้าขายเพื่อการอยู่รอดเป็นส่วนใหญ่ ที่กล่าวมานี้ยังไม่รวมถึงผลกระทบอื่นๆ ทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากคนกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาใช้พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นแหล่งสูบบุหรี่สูบเนื้อของคนในหมู่บ้าน เช่น ปัญหาการศึกษาและการอบรมบุตร, ปัญหาค่านิยมฟุ้งเฟ้อของคนในหมู่บ้าน, ปัญหาการติดสุราของคนในหมู่บ้าน, ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ฯลฯ การใช้หมู่บ้านของกลุ่มนี้เป็นการใช้พื้นที่ที่ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มคนกลุ่มอื่นที่เข้ามาหนุนเสริมหมู่บ้าน มาใช้พื้นที่หมู่บ้านในการจัดกิจกรรมส่งเสริมชุมชนเช่นการจัดอบรมต่างๆ , ขายสินค้า, ฝึกวัดชิ้นกันพืชสมุนไพร, กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ, กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในหมู่บ้าน ซึ่งล้วนมีประโยชน์กับหมู่บ้านและชุมชน แต่คนกลุ่มนี้จะได้รับความสนใจจากชาวบ้านบางกลุ่มเท่านั้นและใช้พื้นที่ของหมู่บ้านจำกัดอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้นเช่นพื้นที่ของศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านครั้งละหนึ่งถึงสองวันในหนึ่งปีและไม่มีอย่างต่อเนื่องทางกิจกรรมหรือความคิดที่เป็นระบบที่ชัดเจนที่ชาวบ้านสามารถดำเนินการต่อได้จึงทำให้การเข้ามาใช้พื้นที่ของหมู่บ้านของคนกลุ่มนี้เป็นการใช้พื้นที่ที่ไม่ยั่งยืน เป็นการหนุนเสริมเป็นครั้งคราว

ตารางที่ 4.1 แสดงการใช้พื้นที่ชุมชนคอยสเทพหมู่ 9 ของกลุ่มคนต่างๆ

ลำดับ ที่	พื้นที่	กลุ่มคน	กิจกรรม	ความหมายจาก ผู้ใช้พื้นที่
1		กลุ่มผู้ค้าขายใน ชุมชน	ค้าขายใน พื้นที่	เป็นพื้นที่ หมู่บ้านจะ ค้าขายตรงไหน ก็ได้แต่พื้นที่วัด เป็นพื้นที่ที่ เคารพบูชา
2		นักท่องเที่ยว	ท่องเที่ยววัด พระธาตุคอยส เทพ	เป็นสถานที่ ท่องเที่ยว เป็นสถานที่มีสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์อยู่ พื้นที่หมู่บ้าน เป็นพื้นที่จอดรถ อยู่ในพื้นที่คอย ศักดิ์สิทธิ์ไม่ควร ทำพื้นที่รกรุงรัง
3		คนขับรถรับจ้าง ในพื้นที่	ขับรถรับจ้าง พานักท่องเที่ยว เที่ยวพระ ตำหนักภูพิงค์ ราชนิเวศและ บ้านแม่คอย ปุย	พื้นที่หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ทำมา หากิน พื้นที่วัด เป็นพื้นที่ที่ เคารพบูชา

4		<p>คนขับรถรับจ้าง นอกพื้นที่</p>	<p>ขับรถรับส่ง นักท่องเที่ยว จากใน เมืองขึ้นมานบน ดอยสุเทพ</p>	<p>เป็นพื้นที่ทำมา หากิน</p>
5		<p>เด็กในชุมชน</p>	<p>ใช้พื้นที่ชุมชน ในการเล่น และช่วยพ่อ แม่ค้าขาย</p>	<p>พื้นที่หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ที่ทั่วๆ ไป พื้นที่วัดเป็น พื้นที่สำคัญ บางครั้งไปเล่น บนวัดบ้างแต่ ห้ามเสียดัง</p>
6		<p>เจ้าหน้าที่ของรัฐ</p>	<p>ใช้พื้นที่ใน การปฏิบัติงาน ตามส่วนที่ เกี่ยวข้องของ แต่ละ หน่วยงาน</p>	<p>พื้นที่วัดเป็น พื้นที่ของพระที่ ต้องดูแล พื้นที่ หมู่บ้านเป็น พื้นที่ในส่วน รับผิดชอบตาม ภาระงาน</p>

ลักษณะของขอบเขตเช่นถนน ทางเดิน ทางเท้าเพราะลักษณะขอบเขตที่เป็นเส้นแบ่งพื้นที่ที่ชาวบ้านคุ้นเคยและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เหล่านั้น การกำหนดพื้นที่โดยการใช้ออบเขตของสภาพแวดล้อมทางกายภาพมาเป็นส่วนของการแบ่งยังรวมถึงระดับของพื้นที่ที่ต่างกันที่ชาวบ้านได้นำมาเป็นแนวทางในการแบ่งพื้นที่ จากการสังเกตการใช้พื้นที่ของชาวบ้านเส้นทางสัญจรภายในชุมชนเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นตัวแบ่งพื้นที่ “ตั้งแต่บันไดบันแรกจนถึงบนวัด”²⁶ “หวนนึกเป็นต้นไป”²⁷ “ตั้งแต่โค้งขุนกันขึ้นมา”²⁸ พื้นที่เหล่านี้เป็นการกำหนดตำแหน่งของจุดที่ชาวบ้านใช้เป็นตัวแบ่งพื้นที่ว่าตั้งแต่จุดนี้ไปจนถึงบนวัดซึ่งจุดเหล่านี้อยู่บนเส้นทางสัญจรหลักที่จะเดินทางเข้าสู่วัดหรือเข้าสู่ชุมชนทั้งสิ้น “รอบเลยที่เขาไถมาเนี่ย รอบวัดแล้วก็รอบหมู่บ้าน” นาง จันดา²⁹ ขอบเขตที่ได้รับการสร้างขึ้นใหม่ก็สามารถเป็นขอบเขตอ้างอิงสำหรับพื้นที่สามัญอีกด้วย

3. ตามความตรงข้ามกับความศักดิ์สิทธิ์ ความหมายของพื้นที่สามัญได้ถูกชาวบ้านจัดให้เป็นคู่ตรงข้ามกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น “ก็จากนั้นลงมา เป็นพื้นที่สามัญ”³⁰ คำว่าจากนั้นลงมา หมายถึงลักษณะการแบ่งขอบเขตของพื้นที่จากส่วนของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ลงมา(ตามระดับของพื้นที่ของชุมชนหมู่บ้านดอยสุเทพและวัดพระธาตุดอยสุเทพนั้นมีระดับที่สูงและต่ำต่างกัน) หรือดังที่ ภาณุกล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่าเป็นสิ่งธรรมดาไม่มีอะไรและถ้าสิ่งนั้นหรือบริเวณนั้นไม่ได้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หมายความว่าจะต้องเป็นพื้นที่สามัญ
4. ตามกิจกรรม เช่นการค้าขาย จากการทำกิจกรรมชีวิตประจำวันและการสัมภาษณ์มีการพูดคุยกันของคนในพื้นที่ในเรื่องของพื้นที่สามัญที่เป็นพื้นที่ของหมู่บ้านมากกว่าพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพื้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่หัวข้อที่พูดคุยจะเป็นเรื่องของพื้นที่ทำกินและการค้าขายอาจจะเป็นเพราะว่าชีวิตของคนในชุมชนที่ผูกติดกับการค้าขายมากกว่าการเข้าไปใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นขอบเขตของวัด
5. ตามปัญหาที่เกิดจากการให้ความหมายที่ซ้อนทับกัน การให้ความหมายต่อพื้นที่สามัญจากการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลของกิจกรรมที่กล่าวไปแล้วชาวบ้านไม่ได้ให้ความหมายของพื้นที่สามัญเป็นความหมายที่ตรงตัวแต่จะอธิบายความหมายของพื้นที่ผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเช่นกิจกรรมของการค้าขาย, ปัญหาต่างๆ ทางกายภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่

²⁶ จากการสัมภาษณ์ เด็กหญิง พัชรีนา กันธิ วันที่ 5 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณ 13:30-14:30 น.

²⁷ จากการสัมภาษณ์ เด็กหญิง พัชรีนา กันธิ วันที่ 5 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณ 13:30-14:30 น.

²⁸ จากการสัมภาษณ์ เด็กหญิง ปาริชาติ ประสิทธิ์เขตจิตร วันที่ 6 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณ 13:30-14:30 น.

²⁹ จากการสัมภาษณ์ นาง จันดา กันธิ วันที่ 5 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณ 13:30-14:30 น.

³⁰ จากการสัมภาษณ์นาง ปิยะดา ทำจันทิก วันที่ 5 มิถุนายน 2551 เวลาประมาณ 10:00-10:30 น.

ของหมู่บ้าน และการสอดแทรกการให้ความหมายของพื้นที่สามัญโดยผ่านมิติปัญหาต่างๆ ในสังคมของชุมชน เช่นที่ นาย ค. ได้ให้ความเห็นไว้ว่า:

ใช่แล้วปัญหาก็คือว่าบ้านเรานี้ถ้ามานักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ้านมาดอยสุเทพ ก็คือว่าไหว้พระแล้วเขาได้อะไรตรงนี้ไป ได้ความสกปรก ความเลอะเทอะไปไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้วถามว่าตั้งคำถามมาแล้วแล้วทำได้ไหม ก็ไม่ได้ เพราะอะไร หนึ่งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่มีการเรียกว่าอะไรนะเข้มงวดเท่าที่ควรจะต้องทำให้ผู้นำชุมชนมันก็ไม่ได้เพราะว่ายังไม่วางเรื่องปากเรื่องท้อง เดียวจะว่าพ่อหลวงไปแก๊งชาวบ้านอีกมันจะเป็นภาพที่ออกมาไม่ดี ทั่วๆที่เราว่ามันดูไม่เหมาะสมสถานที่ จอครดเอามาขายของคุณไม่สวยงาม แล้วถามว่าทำอะไรก็ได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่สนใจ โอนกันไปที่โอนกันมาบอกให้อูทยานอุทยานดูแลก็ไม่มีผลก็คือมันไม่มีความเด็ดขาดและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นปัญหาเรื่องเรื้อรัง³¹

โดยสรุปการที่ชาวบ้านต่างให้ความหมายของพื้นที่สามัญในพื้นที่ของหมู่บ้านในลักษณะที่แตกต่างกันเช่นนี้สะท้อนถึงการรับรู้พื้นที่และการให้ความหมายของพื้นที่ที่มีความซับซ้อนและบางส่วนมีความเกี่ยวพันกับปัญหาที่มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากพื้นที่ทางกายภาพเองซึ่งเกี่ยวเนื่องกับบทบาทหน้าที่กิจกรรมต่างๆ บนพื้นที่ที่ไม่เป็นไปอย่างเป็นระเบียบ ผนวกกับการให้ความหมายของกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในหลายส่วนพื้นที่ แต่การให้ความหมายพื้นที่ของคนใช้พื้นที่ที่ซ้อนทับกันจึงก่อให้เกิดความไม่เข้าใจความสับสนใน และเกิดปัญหาในการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านเช่น การที่ชาวบ้านเห็นว่าหมู่บ้านของตนเองเป็นที่พักอาศัยเป็นพื้นที่ส่วนตัวจะสามารถทำอะไรก็ได้ที่บ้านของตนเองเช่นการตากผ้าหน้าบ้านการตากกางเกงในที่หน้าบ้านของตนเอง แต่นักท่องเที่ยวกลับคิดว่าพื้นที่ของหมู่บ้านนั้นเป็นพื้นที่ลานจอครดเป็นพื้นที่สาธารณะ จึงแสดงความคิดเห็นว่าการตากผ้าของชาวบ้านนั้นเป็นทัศนะอุจาดที่ไม่สมควรจะเกิดขึ้นบนพื้นที่เพราะไม่เหมาะสมและจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและภาพพจน์โดยรวมของพื้นที่, กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ให้ความหมายของพื้นที่เกาะกลางถนนริมทางเดินและฟุตบอลเป็นพื้นที่ค้าขายเป็นทำเลที่ดีเป็นที่ที่สามารถขายของให้นักท่องเที่ยวได้มากกว่า ส่วนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่เทศกิจและเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้เห็นพื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่สำหรับการค้าขายแต่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทางเดินเท้าและถนนไม่สมควรจะมีร้านค้าสิ่งกีดขวางทางเดินจึงจำเป็นต้องจับปรับพ่อค้าเหล่านั้นจนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างสองฝ่ายคือฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายพ่อค้าแม่ค้าขึ้นซึ่งเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อยาวนานดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

³¹ข้อมูลจาก นาย ค. นามสมมติ พุดคุยในเวทีการคืนข้อมูลให้กับชุมชนกิจกรรมที่ 7 วันที่ 22 ตุลาคม 2551 เวลา 12:30 น.

ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้พื้นที่ชุมชนซึ่งเกิดจากการให้ความหมาย

จากการทำความเข้าใจและคลี่คลายเกี่ยวกับการให้ความหมายพื้นที่สามัญของผู้ใช้พื้นที่รวมถึงลักษณะการใช้งานของพื้นที่หมู่บ้านว่ามีการให้ความหมายและการใช้พื้นที่อย่างใดที่ปรากฏผ่านกลุ่มผู้ใช้, ลักษณะการใช้งาน, การให้ความหมายและการใช้พื้นที่ของคนที่ใช้พื้นที่แล้ว ต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอ ส่วนของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการให้ความหมายและการใช้พื้นที่ทับซ้อนกันของกลุ่มคนต่าง ๆ โดยประเด็นปัญหาที่ได้รวบรวมและเก็บข้อมูลมาเป็นข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในกิจกรรมที่ 6 ส่วนของการพูดคุยและการสัมภาษณ์กลุ่มคนต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่และข้อมูลในส่วนที่ 2 จากกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมชุมชนน่าอยู่ครั้งที่ 2 โดยประเด็นปัญหาที่ได้รับมาจากการพูดคุยกับชาวบ้านที่เข้าร่วมทำกิจกรรมกับผู้วิจัยพบว่ามีอยู่ 7 ข้อหลักด้วยกันคือ

- 1) เนื่องจากสภาพอาคารเดิมไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย เช่นชายคาสั้นเกินไปทำให้ฝนสาดเข้าบ้าน, ไม่มีฝ้าเพดานกันความร้อนเข้าบ้านเวลากลางวันทำให้ภายในบ้านร้อนมากเลยต้องต่อเติมบ้านโดยการใส่ฝ้าเพดาน
- 2) ความต้องการพื้นที่ที่มากขึ้น จากครอบครัวขยายจากหนึ่งครอบครัวเป็นสองครอบครัวเกิดลูกหลานภายในบ้าน, การต้องการที่จอดรถ, การต้องการพื้นที่เก็บของ, พื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์
- 3) สภาพอาคารเดิมไม่เอื้อต่อกิจกรรมใหม่ที่ต้องการเช่น การต่อเติมเพื่อปรับเปลี่ยนลักษณะการใช้งานให้เป็นร้านค้าสำหรับขายอาหาร มินิมาร์ท
- 4) ไม่มีที่ขายของเพียงพอจึงจำเป็นต้องออกมาสร้างร้านค้าในที่สาธารณะเพิ่มเติม
- 5) เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวจึงมีการการต่อเติมภายในบ้านเพื่อการแบ่งเช่าอาศัยให้กับผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือผู้ที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้าน
- 6) ไม่มีที่เลี้ยงสัตว์

ผู้วิจัยจึงแบ่งและจัดหมวดหมู่ของประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ได้รับมาเพื่อการอธิบายคลี่คลายประเด็นปัญหาโดยง่ายได้แบ่ง 3 หมวดหมู่ของปัญหาดังนี้ กรรมสิทธิ์ที่ดินกับการบุกรุกและการรुकล้ำ, บ้านและร้านค้ากับการต่อเติมและดัดแปลง, และการค้าขายกับทัศนอุจาด

กรรมสิทธิ์ที่ดินกับ การบุกรุกและการรुकล้ำ

จำนวนคนของหมู่บ้านดอยสุเทพในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนคน 350 คน ปัจจุบัน พ.ศ. 2551 หมู่บ้านดอยสุเทพมีจำนวนคน 652 คน แยกเป็น ชาย 320 คน หญิง 332 คนและจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านยังมีประชากรแฝงอีกจำนวนหนึ่งคือประชากรที่ไม่ได้อยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านได้เข้ามาอยู่โดยการชักจูงจากญาติพี่น้องที่เข้ามาอยู่ก่อน และยังมีกลุ่มแม่ค้าที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้านแล้วกลับลงไปอีกจำนวนหนึ่ง ฉะนั้นจำนวนจริงของชาวบ้านในชุมชนจึงมีมากกว่า 652 คน อาชีพ

ส่วนใหญ่ของประชากรในหมู่บ้านเป็นอาชีพค้าขาย 70% รับจ้าง 20% รับราชการ 10%³² จากการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นและการเพิ่มจำนวนของประชากรที่เกิดจากการเกิดลูกหลานและการขยายครอบครัวของคนในชุมชนก่อให้เกิดผลที่ตามมาคือความต้องการพื้นที่ในการพักอาศัยมากขึ้น ประกอบกับการครอบครองพื้นที่ของชุมชนหมู่บ้านดอยสุเทพหมู่ที่ 9 ชาวบ้านหรือคนที่อยู่ในชุมชนไม่มีการครอบครองพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายมีแต่สิทธิ์ในการอยู่อาศัยและเลขที่บ้านเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่เท่านั้น “เมื่อก่อนหมู่บ้านเราอยู่ในป่าแต่พอมา พ.ศ. 2524 เราก็กลายเป็นผู้บุกรุกป่าไปทางการเลยเข้ามาจัดที่อยู่อาศัยให้เราเช่า ตอนนั้นโค่นปรับกันคนละ 2,500 บาทในฐานะคนที่เข้ามาบุกรุกป่าแล้วต้องรื้อถอนบ้านเดิมออกแล้วมาเช่าอยู่แทน”³³ การที่พื้นที่บ้านของชาวบ้านไม่ได้เป็นบ้านที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองอันเกิดจากกระบวนการทางกฎหมายของรัฐทำให้เกิดความไม่พอใจกับชาวบ้านกลุ่มที่อยู่มาดั้งเดิม(ก่อนพ.ศ. 2524) แต่ชาวบ้านก็ไม่สามารถจะโต้แย้งหรือขัดแย้งแต่อย่างใด พื้นที่หมู่บ้านจึงมีความหมายแต่เพียงเป็นพื้นที่ของรัฐไม่ใช่พื้นที่ส่วนตัวของตนเองอีกต่อไป และจากกฎหมายต่างๆที่เข้ามาบังคับเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านนั้นทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้พื้นที่ของหมู่บ้านได้ตามที่ต้องการมากนักก็จะใช้ไม่ได้ก็ตามแต่สภาพด้วยการถูกบังคับจากพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอและไม่ตอบสนองต่อการใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน จึงเป็นเหตุผลทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนและขยายตัวพื้นที่ของบ้านเพื่อให้ออกมาตอบสนองการใช้งานของชาวบ้านตามที่ชาวบ้านจะสามารถทำได้ซึ่งจะแสดงให้เห็นตัวอย่างการปรับเปลี่ยนที่อยู่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในหัวข้อต่อไป

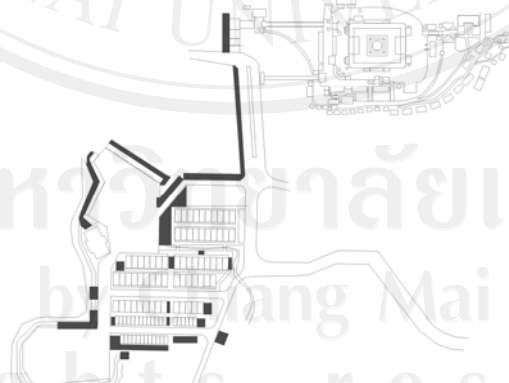
การให้ความหมายของพื้นที่สามัญของคนในชุมชนจึงเป็นการให้ความหมายในส่วนของพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นอย่างมากซึ่งจะเน้นหนักไปในปัญหาการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านที่ไม่เอื้อต่อการใช้งานจริงอันเกิดขึ้นจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ของการเป็นเจ้าของพื้นที่ตั้งแต่ต้น ในการจัดการพื้นที่ของหมู่บ้านโดยรัฐไม่ได้เข้ามาเป็นผู้จัดการอย่างจริงจัง พื้นที่ของหมู่บ้านถูกเพิกเฉยจากการดูแลในส่วนองภาครัฐจะมีการสนับสนุนงบประมาณประจำปีบ้างก็แต่เพียงเล็กน้อยไม่ได้มีการวางแผนการเจริญเติบโตและการขยายตัวของหมู่บ้านตั้งแต่ต้น ชาวบ้านจึงจัดการพื้นที่ของหมู่บ้านเองตามความเข้าใจของแต่ละคนและในขอบเขตพื้นที่บ้านของตนเองบ้าง และบางคนอาจจะรุกล้ำเข้ามาในเขตที่สาธารณะบ้างจึงทำให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องทัศนียภาพโดยรวมของหมู่บ้านในปัจจุบัน ผนวกกับการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำกินในหมู่บ้านซึ่งทำให้พื้นที่ของหมู่บ้านเกิดความไม่เพียงพอและถูกแบ่งพื้นที่ให้กับคนกลุ่มนี้อีก เกิดการแบ่งพื้นที่ภายในบ้านให้คนนอกพื้นที่เช่าอาศัย

³² จากแผนพัฒนาชุมชนบ้านดอยสุเทพหมู่ที่ 9 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ประจำปี 2551

³³ จากการบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้าน นาย สมพงษ์ พหลแพทย์ วันที่ 22 สิงหาคม 2551 เวลาประมาณ 10:00-10:30 น.

เกิดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เป็นร้านค้ามากขึ้น ความรู้สึกการเป็นเจ้าของและกรรมสิทธิ์ของชาวบ้านที่มีต่อหมู่บ้านที่ไม่ชัดเจนยิ่งทำให้การให้ความหมายความสำคัญสำนึกรักและหวงแหนต่อพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ของชุมชนนั้นน้อยลงตามศักดิ์และในสิทธิ์พื้นที่ของตนเอง การใช้พื้นที่ในการอยู่อาศัยจึงเป็นเพียงฐานะของผู้ได้รับอุปถัมภ์ไม่ได้เป็นเจ้าของจริงตามกรรมสิทธิ์ทางกฎหมาย

จากการให้ความหมายพื้นที่ของหมู่บ้านว่าเป็นพื้นที่สามัญที่เป็นพื้นที่ที่ธรรมดาเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นพื้นที่ของรัฐผนวกกับความหมายที่ว่า เป็นพื้นที่ที่ตนเองไม่ได้เป็นเจ้าของตามกรรมสิทธิ์ของรัฐ ที่ชาวบ้านทำได้เป็นเพียงผู้พักอาศัยที่ต้องทำตามคำบอกของรัฐว่าจะใช้พื้นที่อย่างไรถึงจะเหมาะสมเท่านั้น ที่ผ่านมาชาวบ้านจึงทำได้แค่การอยู่อาศัยและลักลอบขยายพื้นที่ของตนตามความสามารถและตามความต้องการใช้งานของตนเองและครอบครัว “เราไม่ได้อยากจะทำผิดกฎหมายของป่าไม้หรอกนะแต่บางครั้งเราทำตามขั้นตอนทุกอย่างเช่นยื่นแบบการต่อเติมอาคารการขออนุญาตต่างๆ เอกสารครบเพื่อการขยายอาคารตามความเหมาะสม แต่บางครั้งก็นานเกินไปกว่าจะตอบกลับมา บางคนก็สร้างไปแล้วก็เพราะว่ามันต้องใช้จริงๆ แล้วก็ตอบกลับมาว่าไม่ให้ต่อเติมหรือสร้างไม่ได้แล้วยังไงล่ะก็สร้างไปแล้วจะให้ชาวบ้านรื้อออกหรือเค้าก็ไม่รื้อหรอก ระบบมันสร้างให้เราทำผิดเองนะ”³⁴ ระบบการวางแผนและจัดการพื้นที่เป็นอีกส่วนหนึ่งนอกเหนือจากการมีสำนึกในการเป็นเจ้าของในพื้นที่ที่จะเห็นได้จากคำพูดของ ลุง ด. (นามสมมติ) ว่าชาวบ้านบางคนได้พยายามปฏิบัติตามกฎหมายที่ครอบคลุมพื้นที่อยู่แต่ไม่ได้รับการตอบรับหรือหาทางออกให้เหมาะสมตลอดจนไม่มีแนวทางชัดเจนในการปฏิบัติตนในพื้นที่อย่างเป็นทางการชุมชนชาวบ้านเลยคิดเองทำเองต่างคนต่างทำตาม อุดภาพของแต่ละบุคคลตามอึดภาพของแต่ละบ้านจึงส่งผลให้เกิดปัญหาที่ตามมาดังที่ปรากฏอยู่ในส่วนต่างๆของหมู่บ้านปัจจุบันดังจะเห็นได้ในภาพรวมสภาพการรุกรานพื้นที่ของชุมชนดังที่ได้แสดงไว้ในแผนผังที่ 4.4

แผนผังที่ 4.4 แสดงพื้นที่ของชุมชนในส่วนที่มีกรุกล้ำพื้นที่

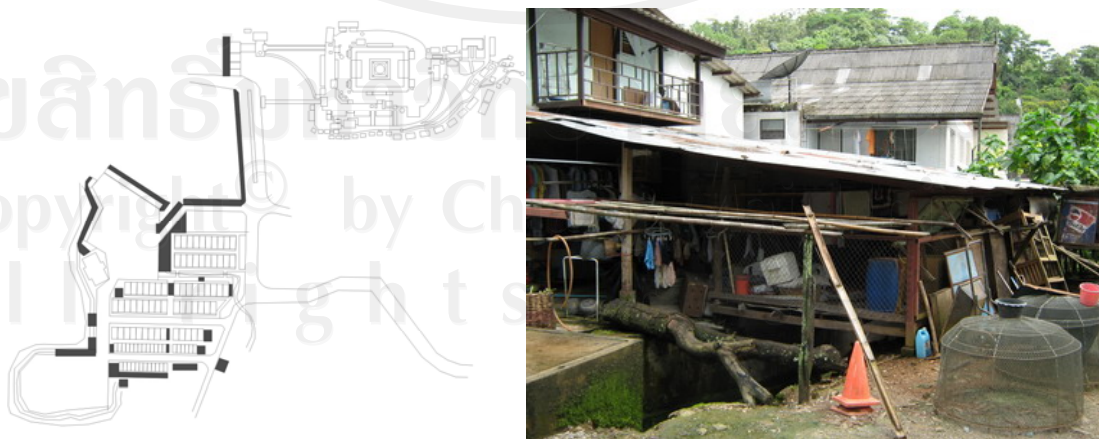
³⁴ ข้อมูลจาก นาย ด. (นามสมมติ) พุดคุยในเวทีการสนทนาข้อมูลให้กับชุมชนกิจกรรมที่ 7 วันที่ 22 ตุลาคม 2551 เวลา 12:30 น.

ภาพที่ 4.9 ภาพแสดงการรुक้าพื้นที่เป็นที่พักอาศัยบริเวณลานจอดรถใหญ่

ภาพที่ 4.10 ภาพแสดงการรुक้าพื้นที่เป็นที่จอดรถของชาวบ้านบริเวณลานจอดรถใหญ่

ภาพที่ 4.11 ภาพแสดงการรुक้าพื้นที่เป็นที่เก็บของของชาวบ้านบริเวณหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.12 ภาพแสดงการรुकกล้าพื้นที่เป็นส่วนของอาคารของชาวบ้านบริเวณหมู่บ้าน

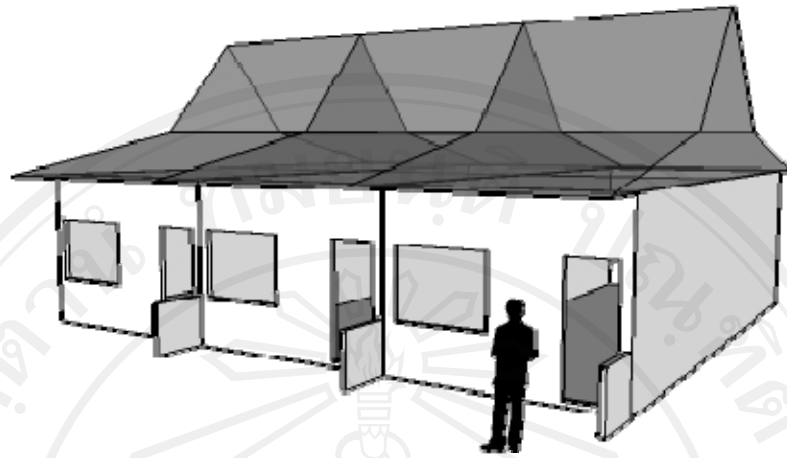
จากการ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่พักอาศัยของตนเองและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ในหมู่บ้าน อย่างไม่มีแนวทางในการจำกัดจำนวนคนในหมู่บ้านนี้เองที่ทำให้เกิดผลที่ตามมาคือปัญหาการรुकกล้า เข้าสู่พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน³⁵ดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้วยังเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆที่ ต่อเนื่องจากการรुकกล้าพื้นที่คือการต่อเติมอาคาร โดยไม่มีแนวทางในการต่อเติมอาคารที่เหมาะสมโดย จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

บ้านและร้านค้า : การต่อเติมและดัดแปลง

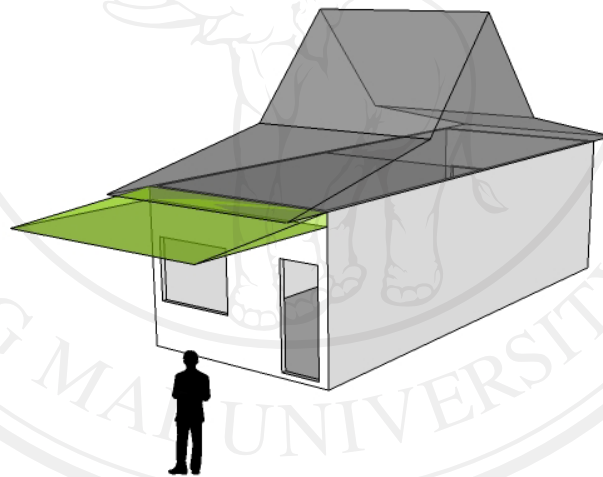
จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วง 1 เมษายน 2550 – 30 เมษายน 2550 ผู้วิจัยสำรวจพบว่า การต่อเติม ดัดแปลงบ้านและร้านค้าในหมู่บ้านเกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่จะแก้ปัญหาในเรื่องของสภาพ อาคารเดิมที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานจริงของตัวบ้านที่ทางการได้สร้างให้ เช่นชายคาสั้นเกินไปทำให้ฝนสาดเข้าบ้าน, ไม่มีฝ้าเพดานกันความร้อนเข้าบ้านเวลากลางวันทำให้ภายในบ้านร้อนมากจึงมีความจำเป็นต้องต่อเติมบ้านโดยการใส่ฝ้าเพดาน, ความชื้นและความเย็นของสภาพอากาศที่มากเกินไปทำให้ภายในบ้านเกิดเอราและสภาพอาคารเดิมไม่เอื้อต่อกิจกรรมใหม่ที่ต้องการเช่น การปรับเปลี่ยนลักษณะการใช้งานให้เป็นร้านค้าสำหรับขายอาหาร, ร้านสะดวกซื้อ และ เพื่อเป็นการเพิ่ม รายได้ให้กับครอบครัวจึงมีการการต่อเติมภายในบ้านเพื่อการแบ่งเช่าอาศัยให้กับผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย หรือผู้ที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้าน ในการรुकกล้าพื้นที่ของอาคารบ้านเรือนที่พักอาศัยของชาวบ้านสามารถ แยกลักษณะการต่อเติมอาคารได้เป็นหมวดหมู่หลายลักษณะตามความต้องการในการใช้พื้นที่ของ ชาวบ้านโดยสามารถแยกแยะเป็นลักษณะของการต่อเติมอาคารหลักๆได้ดังนี้

³⁵ พื้นที่สาธารณะ เช่น ลานจอดรถเล็ก, ลานจอดรถใหญ่, สวนสาธารณะ, ถนนและศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน

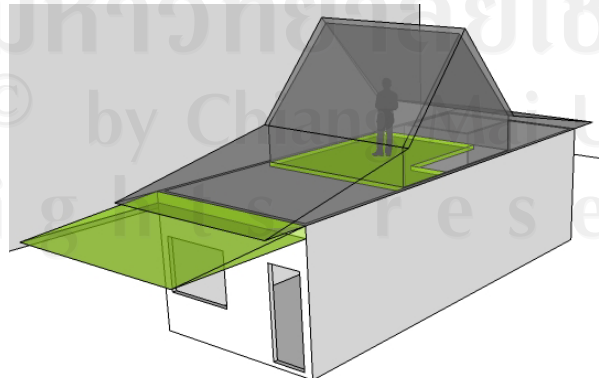
ลักษณะของการต่อเติมอาคาร บ้านชั้นเดียว

ภาพที่ 4.13 อาคารบ้านชั้นเดียวเดิม

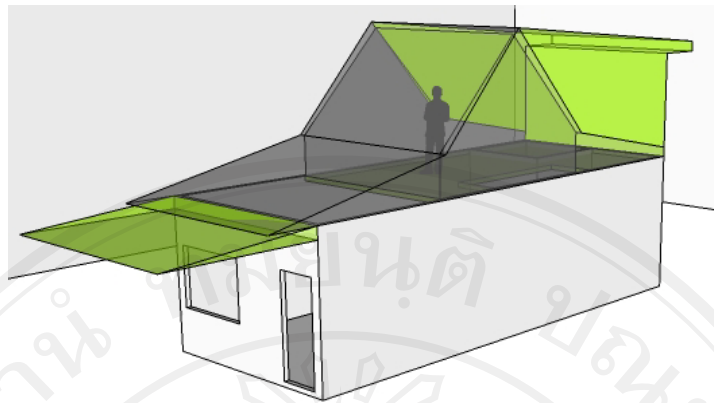

ภาพที่ 4.14 การต่อเติมกันสาดด้านหน้าอาคาร

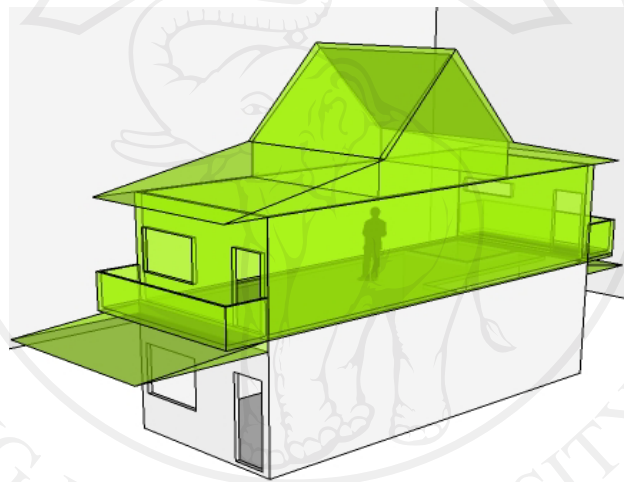

ภาพที่ 4.15 บ้านชั้นเดียวแบบต่อชั้นสองภายในและกันสาดด้านหน้า

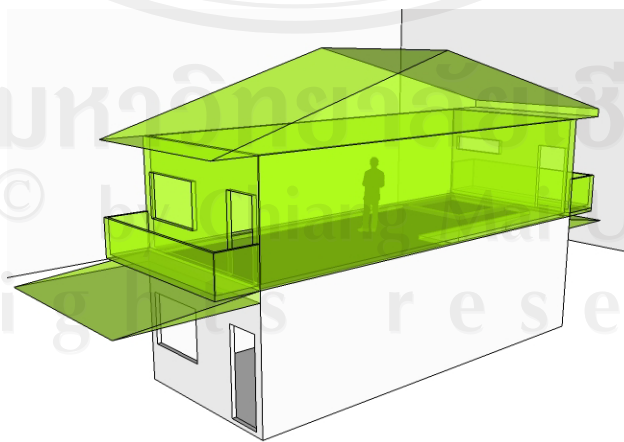
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.16 บ้านชั้นเดียวแบบต่อชั้นสองภายในแบบต่อข้างหลังด้านหลังบนและกันสาดด้านหน้า

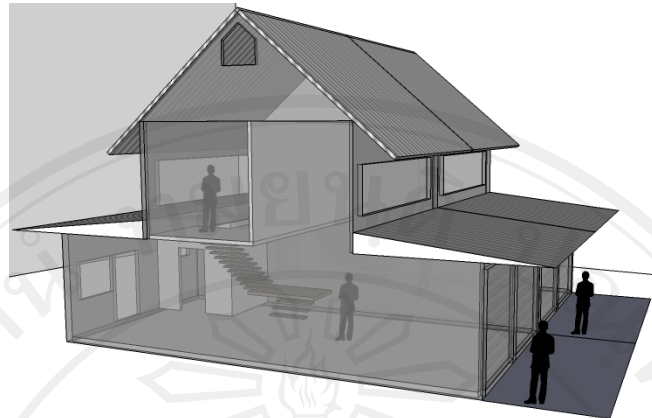
ภาพที่ 4.17 บ้านชั้นเดียวแบบต่อเป็นสองชั้นและกันสาดด้านหน้า

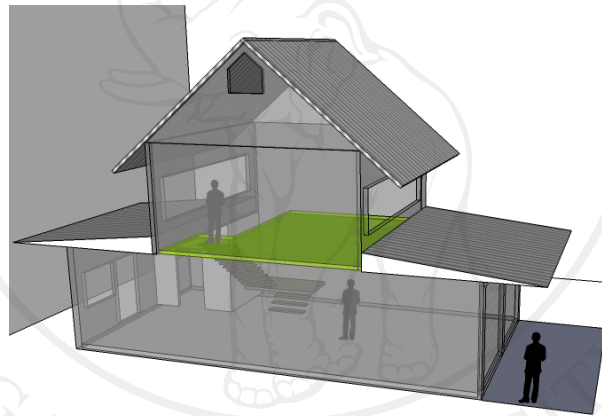
ภาพที่ 4.18 บ้านชั้นเดียวแบบต่อเป็นสองชั้นแบบหลังคาแบบใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Chiang Mai University
All rights reserved

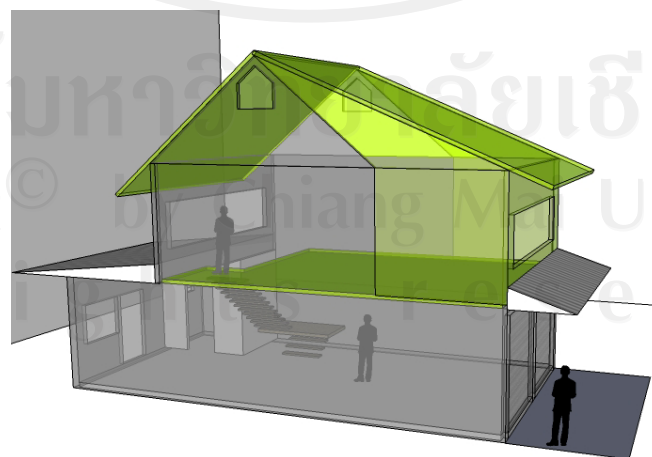
บ้านชั้นครึ่ง

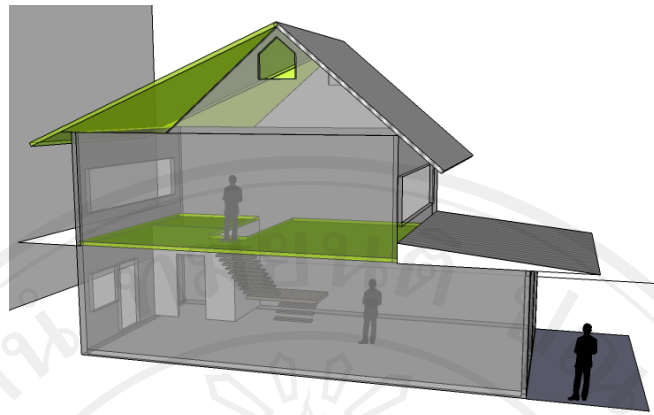
ภาพที่ 4.19 บ้านชั้นครึ่งแบบยังไม่มีการต่อเติมอาคาร

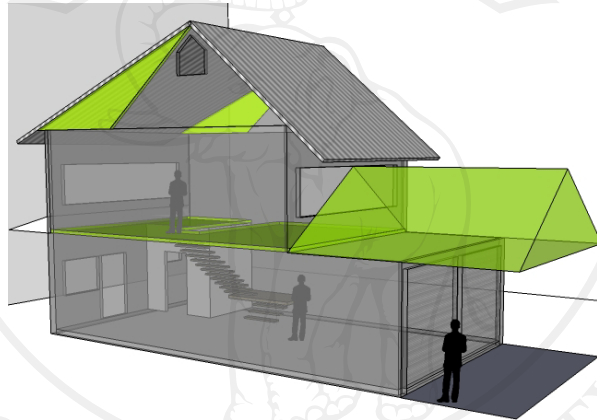
ภาพที่ 4.20 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารภายในให้เป็นชั้นสอง

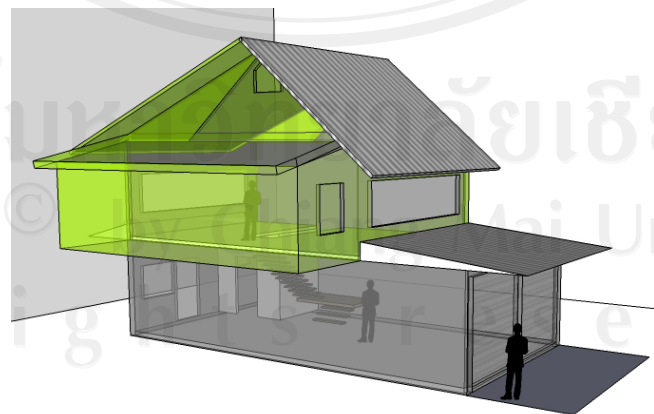
ภาพที่ 4.21 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นและขยายพื้นที่ด้านหน้าส่วนชั้นสอง

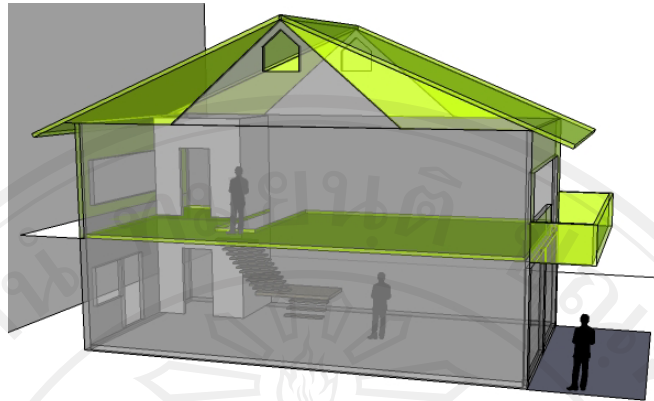
ภาพที่ 4.22 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นและขยายพื้นที่ด้านหลังส่วนชั้นสอง

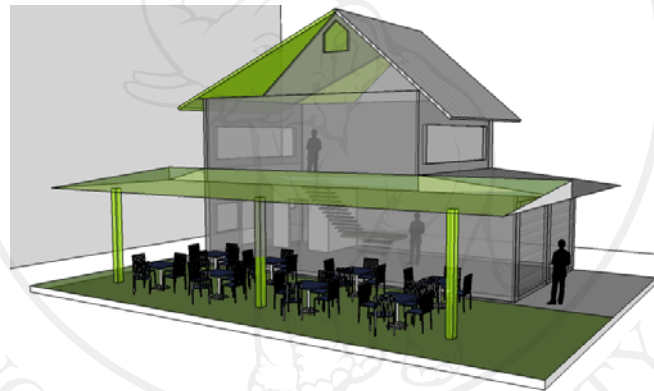
ภาพที่ 4.23 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นและขยายพื้นที่ด้านหน้าส่วนชั้นล่าง

ภาพที่ 4.24 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นและขยายพื้นที่ข้างส่วนชั้นสอง

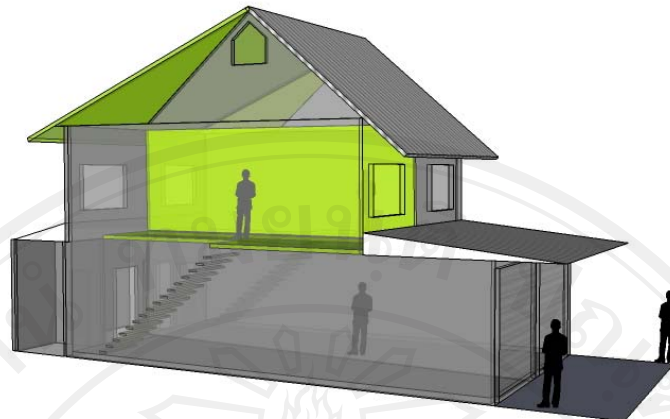
ภาพที่ 4.25 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นและขยายพื้นที่ด้านหน้าและหลังส่วนชั้นสอง

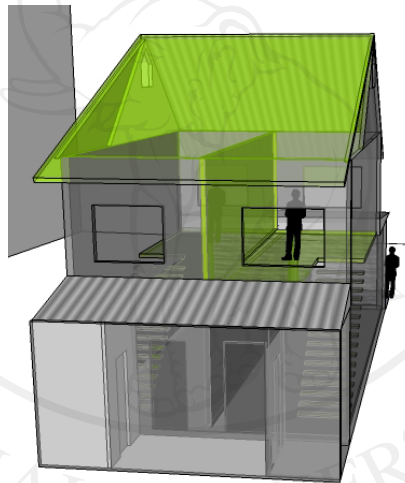
ภาพที่ 4.26 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคารเป็นสองชั้นขยายพื้นที่ด้านหลังชั้นสองและด้านข้างชั้นล่าง

ภาพที่ 4.27 บ้านชั้นครึ่งแบบมีการต่อเติมอาคาร โดยแบ่งอาคารเป็นสองหลังโดยการกั้นภายในอาคาร

ภาพที่ 4.28 รูปด้านข้างของอาคารที่ถูกแบ่งเป็นสองหลังโดยการกั้นภายในอาคาร

ภาพที่ 4.29 รูปด้านหลังของอาคารที่ถูกแบ่งเป็นสองหลังโดยการกั้นภายในอาคาร

ภาพที่ 4.30 รูปแสดงตัวอย่างการต่อเติมบ้านชั้นเดียว

ภาพที่ 4.31 รูปแสดงตัวอย่างการต่อเติมบ้านชั้นครึ่ง

จากภาพที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการต่อเติมที่อยู่อาศัยและการปรับเปลี่ยนลักษณะการใช้งานของพื้นที่บ้านให้เป็นร้านค้าหรือเปลี่ยนลักษณะการใช้งานตามวัตถุประสงค์แล้วจะสังเกตเห็นถึงปัญหาที่ตามมาคือ ปัญหา เรื่องการนำวัสดุที่ไม่เหมาะสมมาต่อเติมอาคารทำให้ทัศนียภาพของหมู่บ้านไม่สวยงาม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในการต่อเติมอาคารนั้นเป็นการต่อเติมอาคารที่ไร้ทิศทางและข้อกำหนดร่วมกันอย่างชัดเจน การต่อเติมอาคารจึงเป็นไปตามอรรถภาพของชาวบ้านที่จะสรรหาวัสดุที่ใช้ในการ

ต่อเติมอาคารตามอัธยาศัยและกำลังทรัพย์ วัสดุที่ใช้ในการต่อเติมอาคารมีสองลักษณะใหญ่ๆด้วยกัน คือ

1. วัสดุที่มีความคงทนถาวร เช่น คอนกรีตเสริมเหล็ก โครงสร้างเหล็ก แผ่นวัสดุก่อสร้างสำเร็จรูปต่างๆ ที่มีขายตามท้องตลาด วัสดุประเภทนี้ไม่สร้างปัญหาเรื่องทัศนียภาพของหมู่บ้านมากนักเพราะเป็นวัสดุที่เป็นมาตรฐานมีความคงทน แต่จะมีปัญหาในเรื่องของรูปแบบในการต่อเติมและซ่อมแซมอาคารที่แตกต่างจากอาคารเดิมมากทำให้ไม่มีความกลมกลืนในทัศนียภาพของชุมชน
2. วัสดุที่ไม่คงทนถาวร เช่น ก่อถลุงไม้ แผ่นพลาสติกไม้เศษ โฟม ป้ายโฆษณาที่ได้จากการส่งเสริมการขายของบริษัทต่างๆที่ต้องการโฆษณาทางการตลาด (เช่นบริษัทน้ำดื่มที่ทำป้ายให้ร้านค้าโดยไม่คิดเงินโดยหวังผลทางการตลาดซึ่งมีมากมายในพื้นที่ของชุมชนแม้กระทั่งในพื้นที่ของวัดซึ่งส่งผลให้เกิดทัศนอุจาดซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป) และเป็นผลให้เกิดวัสดุประเภทนี้ทำให้เกิดปัญหาเรื่องทัศนียภาพของหมู่บ้านเป็นอย่างมากเพราะไม่มีความกลมกลืนกับวัสดุที่ใช้ในอาคารเดิม

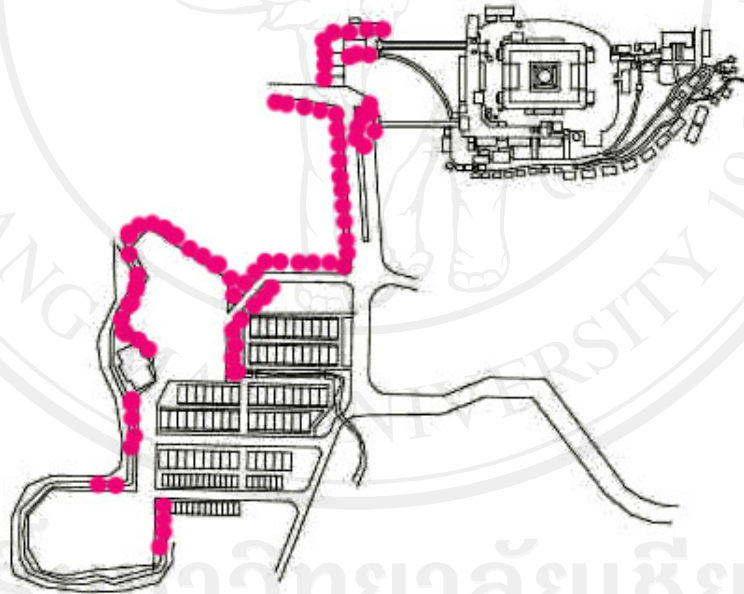
ภาพที่ 4.32 รูปแสดงตัวอย่างการใช้วัสดุในการต่อเติมอาคาร

จากการเก็บข้อมูลผ่านกิจกรรมโดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล³⁶เมื่อคิดไตร่ตรองการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านแล้วนอกเหนือจากปัญหาการใช้พื้นที่ในส่วนของบ้านพักอาศัยแล้วชาวบ้านยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพรวมของพื้นที่สามัญในส่วนอื่นๆโดยสะท้อนปัญหาที่ชาวบ้านตระหนักถึง ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ค้าขายการหาบเร่และร้านค้าแผงลอยและปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ของชุมชนที่มีความชำรุดทรุดโทรมต้องการการดูแลซ่อมแซมปรับปรุงซึ่งจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

³⁶ ในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม 2550 เวลา 18:00-20:00น.

การค้าขายกับทัศนอุจาด

การค้าขายถือว่าเป็นประเด็นหลักคั้งที่ได้กล่าวไปแล้วว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านยี่ดออาชีพค้าขายเป็นหลักทำให้ประเด็นของการค้าขายเป็นประเด็นที่ชาวบ้านตระหนักและเกิดการพูดคุยกันมากที่สุดซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านโดยตรง คำว่า “ทัศนอุจาด” ในที่นี้หมายถึง ทัศนียภาพที่ไม่สวยงามสกปรกรกรุงรังและความไม่เหมาะสมกับบริบทของทัศนียภาพ โดยรวมของชุมชนหมู่บ้าน ดอยสุเทพรวมถึงกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้านที่ไม่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากข้อมูลการพูดคุยในการทำกิจกรรมการเก็บข้อมูล โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนตลอดโครงการ “เกาะก้างนะฮกขนาดห้อยขายคั่วตะไย้งตะยั้ง ไข่ห้อยไหนก๋อฮ้อยบะเรียบร้อยเลยขายหน้าขายคั่วคอยสุเตปหมด” ป้า ร. (นามสมมติ)³⁷ อธิบายเกี่ยวกับปัญหาของพื้นที่เกาะกลางถนนที่มีการค้าแผงลอยว่าไม่มีความเป็นระเบียบทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม ปัจจุบันปัญหาการค้าขายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านดอยสุเทพ หมู่ 9 มีมากมายและซับซ้อนแต่ในงานวิจัยชิ้นนี้สนใจที่จะทำการศึกษาประเด็นปัญหาของการค้าขายที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการใช้พื้นที่กายภาพหรือพื้นที่สามัญของชุมชน

แผนผังที่ 4.5 แสดงบริเวณที่มีการค้าขายของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าดอยสุเทพ

กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ของหมู่บ้านมีหลายกลุ่ม จากการเก็บข้อมูลงานวิจัยสามารถแจกแจงกลุ่มของพ่อค้าแม่ค้าในหมู่บ้านตามการเรียกของชาวบ้านได้ดังนี้

³⁷ ข้อมูลจากเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธ.ค.50 เวลา 18:00-20:00น. แปล “เกาะกลางถนนห้อยสินค้ายะโยงระยางอยาก ห้อยตรงไหนก็ห้อยไม่มีความเป็นระเบียบร้อยร้อยฮ้อยขายหน้าคอยสุเทพหมด”

1. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบาร์ซ่า
2. กลุ่มพ่อแม่ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลบนลานหัวนาค
3. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าซุ้มกาญจนาภิเษก
4. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่
5. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าแผงลอยริมทางเดิน
6. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าลานจอดรถเล็ก
7. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลในลานจอดรถเล็ก
8. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าลานจอดรถใหญ่

(กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่ได้กล่าวถึงในบทนี้จะนำเสนอในบทที่ 5 เนื่องจากอยู่ในส่วนการดูแลและใช้พื้นที่ของวัด)

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าการค้าขายเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชากรหลักของหมู่บ้านจึงทำให้พื้นที่ค้าขายไม่เพียงพอต่อความต้องการเมื่อเทียบกับจำนวนคน การต่อเติม การรื้อกล้าพื้นที่สาธารณะจึงเป็นปัญหาที่ตามมาของความต้องการพื้นที่ในการค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าในชุมชน ปัญหาการรื้อกล้าพื้นที่สาธารณะของพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนและการหาบเร่แผงลอยนั้นไม่ได้เกิดจากสาเหตุหลักคือความต้องการพื้นที่ในการค้าขายเพียงเหตุผลเดียวยังมีเหตุผลอื่นๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ด้วยเช่น การที่มีร้านค้าที่อยู่ในทำเลที่ถูกกำหนดให้ค้าขายแต่ขายไม่ได้เพราะตั้งอยู่ลึกเกินไปลูกค้าเข้าไม่ถึง การขายของที่เหมือนกัน ภาวะการเป็นหนี้สิน การใช้ชีวิตที่ต้องดิ้นรนเพื่อหาเงินชำระหนี้ที่อยู่ตลอดเวลา (ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น) จึงไม่สามารถที่จะรับผิดชอบต่อพื้นที่ของหมู่บ้านได้เต็มที่ทั้งทางกายภาพที่พ่อค้าแม่ค้าบางคนถูกมองว่าสร้างปัญหา ในขณะที่พื้นที่ของหมู่บ้านที่ยังต้องการความร่วมมือของทุกคนในการแก้ปัญหาเพราะเวลาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันของคนกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าได้ถูกแบ่งให้กับการค้าขายเพื่อการอยู่รอดเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนต่อไปจะเป็นการคลี่คลายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ทางกายภาพของหมู่บ้านในแต่ละส่วนที่เป็นปัญหาที่ได้จากการเก็บข้อมูลในการทำกิจกรรมและการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน

ปัญหาที่เกี่ยวกับพื้นที่ค้าขายการหาบเร่และร้านค้าแผงลอย

1. ส่วนการค้าหาบเร่บริเวณเกาะกลางถนนไม่เป็นระเบียบและมีจำนวนมาก

ภาพที่ 4.33 รูปแสดงการค้าหาบเร่บริเวณเกาะกลางถนน

2. ส่วนการค้าแผงลอยบริเวณริมถนนข้างสวนสาธารณะไม่มีระเบียบและไม่ทำตามระเบียบที่ตกลงกันไว้ว่าขายได้เฉพาะเทศกาลเท่านั้น

ภาพที่ 4.34 รูปแสดงการค้าแผงลอยบริเวณทางเท้าเลียบสวนสาธารณะ

3. ส่วนการค้าแผงลอยบริเวณทางลงลานจอดรถเล็กไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย (บริเวณหน้าร้านกล้วยไม้หยก)

ภาพที่ 4.35 รูปแสดงแผงลอยบริเวณทางลงลานจอดรถเล็ก (ส่วนที่เป็นรุ่มกาง)

แผงลอยบริเวณทางลงลานจอดรถเล็กเป็นแผงลอยที่ต่อเนื่องออกมาจากแผงลอยที่เป็นอาคารกึ่งถาวร ที่ได้รับอนุญาตให้ขายได้ (มีลักษณะหลังคามุงสังกะสีสีเขียว) แผงลอยที่ต่อออกมานี้เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีการค้าขายได้มีการกักรวมและนำวัสดุไม่ถาวรมาทำเป็นร้านค้าแผงลอยชั่วคราว ทำให้ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย แผงลอยในส่วนนี้อยู่ในเขตการรับผิดชอบของกรมป่าไม้ซึ่งที่ผ่านมทางกรมป่าไม้ก็มีการตักเตือนเรื่องการค้าขายในส่วนนี้เสมอว่าไม่ให้ขายแต่ชาวบ้านก็ไม่ได้มีการย้ายออกแต่อย่างใดและยังมีพ่อค้าแม่ค้าที่มาจากต่างหมู่บ้านเข้ามาขายเพิ่มเติม จึงทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของแผงลอยในบริเวณนี้อีกด้วย

4. ส่วนการค้าแผงลอยบริเวณลานจอดรถไม่มีระเบียบและมีการต่อเติมจากของเดิมที่เคยสร้างไว้

ภาพที่ 4.36 รูปแสดงร้านค้าแผงลอยบริเวณลานจอดรถเล็ก (ในลาน)

ดังที่เห็นในภาพ 4.36 การต่อเติมอาคารร้านค้าจากเดิมที่เคยสร้างโดยป่าไม้มีการต่อเติมเองโดยชาวบ้าน และใช้วัสดุที่ไม่คงทน, ไม่สวยงามและสกปรกขาดการดูแลรักษาความสะอาดจึงทำให้ทัศนียภาพโดยรวมไม่สวยงามไปด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ของชุมชนที่มีความซำรุดทรุดโทรมต้องการการดูแลซ่อมแซมปรับปรุงและแก้ไข

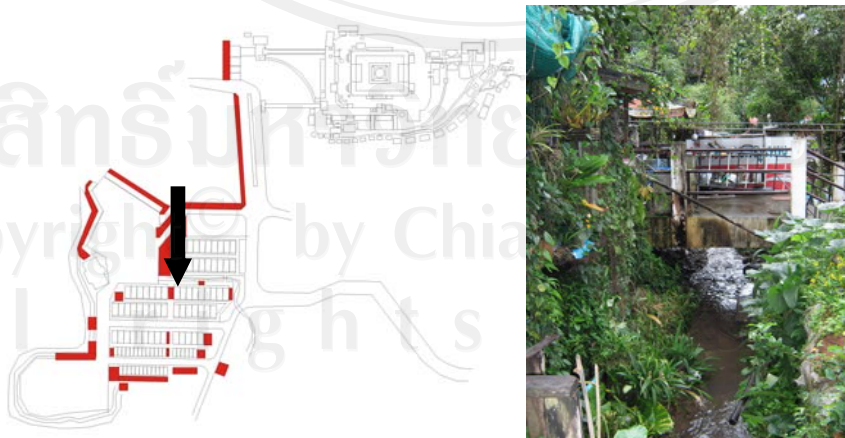
1. ที่เก็บของร้านขายผลไม้ดอง, แห่อ้อม ในลานจอดรถด้านในส่งกลิ่นเหม็นรบกวน

ภาพที่ 4.37 รูปแสดงที่เก็บของร้านขายผลไม้ดอง, แห่อ้อม ในลานจอดรถด้านใน

จากการบอกเล่าของป้า ต. (นามสมมติ)³⁸ ในกิจกรรมที่ 4 ได้ให้ข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับร้านผลไม้ดองว่า “ที่เก็บของร้านผลไม้ดองส่งกลิ่นเหม็นและมีน้ำดองผลไม้ไหลออกมาส่งกลิ่นรบกวน เจ้าของก็คือป้าแวนเป็นคนในเมืองมาขายของเป็นรถเข็นพ่วงขายผลไม้ในหมู่บ้านบริเวณหน้ารถราง มาขายของแล้วก็กลับไปเอาเงินแล้วก็กลับไปไม่สนใจหมู่บ้านพาลูกหลานมาขายของตอนนี้มีที่ขายของสามสี่ที่แล้วคนในหมู่บ้านบางคนยังไม่มีที่ขายของเลย” จากการพูดคุยกับป้าต. ได้ทราบว่าที่เก็บของร้านผลไม้ดองเป็นที่เก็บของที่สร้างขึ้นมาเป็นเพิงต่อออกมาจากโรงเรียนที่กรมป่าไม้ได้จัดพื้นที่ให้ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่

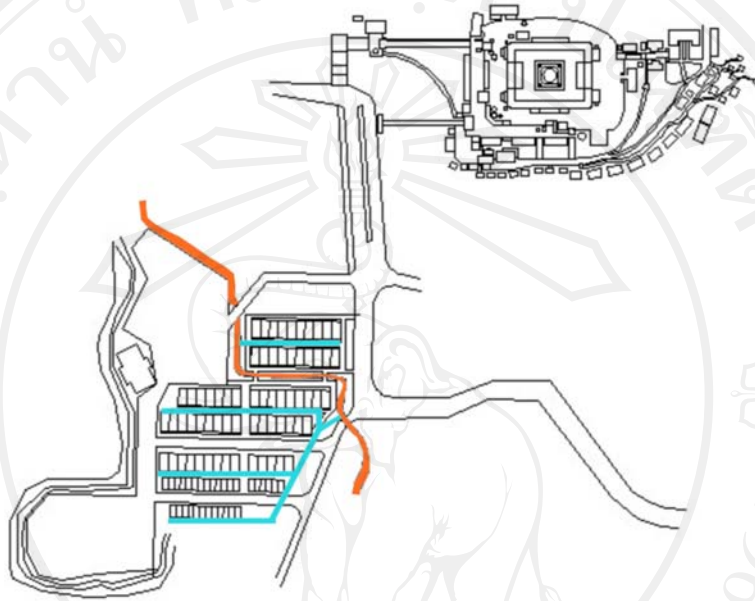
2. ลำห้วยไม่สะอาด

ภาพที่ 4.38 รูปแสดงลำห้วยที่ไม่สะอาด

³⁸ จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับป้า ต. (นามสมมติ) ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2550 เวลา 13:00-13:30 น.

ลำห้วยในหมู่บ้านเป็นลำห้วยธรรมชาติที่เป็นทางระบายน้ำหลักในหมู่บ้านดังแผนผังที่ 4.7 “ลำห้วยสกปรกมากมีแต่เศษขยะบ้านเขาอยู่ปลายน้ำนะฝนตกหนักบางที่มีแต่ช้อนส้อมเต็มไปหมดไม่รู้ล้างจานยังไงสงสัยคงเทน้ำแกลงรางเลยไม่ได้แยกทิ้งขยะก่อนไปคูเต๋อะเต็มไปหมดสกปรกมาก” ป้า ก. (นามสมมติ) กล่าว³⁹ “ได้ยินว่าบางบ้านต่อท่อส้วมเข้ารางระบายน้ำโดยตรงนะจี้จะขนาด” ป้า ร. (นามสมมติ) กล่าว⁴⁰

แผนผังที่ 4.6 แสดงเส้นทางระบายน้ำของชุมชน

เส้นสีฟ้าเป็นเส้นทางระบายน้ำภายในหมู่บ้านเส้นสีส้มเป็นลำห้วยการระบายน้ำของหมู่บ้านเป็นการระบายน้ำเสียที่ระบายลงสู่ลำห้วยโดยตรงจึงทำให้ลำห้วยมีเศษขยะและสิ่งกีดขวาง

3. ถนนบางสายในหมู่บ้านชำรุด

ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางที่ผ่านการใช้งานมานานมีการผุพังตามกาลเวลา ที่ผ่านมามีทางคณะกรรมการหมู่บ้านตั้งงบประมาณในการซ่อมบำรุงมาโดยตลอดโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ⁴¹ ภาพที่ 4.39

³⁹ ข้อมูลจากป้า ก. (นามสมมติ) ในเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม 2550 เวลา 18:00-20:00 น.

⁴⁰ ข้อมูลจากป้า ร. (นามสมมติ) ในเวทีการพูดคุยในกิจกรรมที่ 4 วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม 2550 เวลา 18:00-20:00 น.

⁴¹ ข้อมูลจาก นายสมพงษ์ พหลแพทย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านดอยสุเทพหมู่ 9 วันที่ 22 สิงหาคม 2551 เวลาประมาณ 10:00-10:30 น.

ภาพที่ 4.39 รูปแสดงถนนในหมู่บ้านซำรูด

4. ของเล่นในสนามเด็กเล่นเริ่มซำรูด

ภาพที่ 4.40 รูปแสดงของเล่นในสนามเด็กเล่นซำรูด

ของเล่นในสนามเด็กเล่นอยู่ในบริเวณลานจอดรถใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นของเล่นกับเด็กในชุมชนตอนนี้ได้เริ่มซำรูดลงตามกาลเวลาทำให้เด็กในชุมชนไม่มีเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นต้องเล่นตามพื้นที่ถนนและลานจอดรถ หรือไปเล่นบนวัดแทน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการค้าขายการหาบเร่และแผงลอยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆ ที่ผู้วิจัยพยายามแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน การบุกรุก

รุกและการรุกราน ปัญหาทางมิติของสังคมที่มาเกี่ยวข้องและไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ส่งผลสู่ปัญหาทางพื้นที่กายภาพที่ปรากฏขึ้น

สรุป

จากประวัติศาสตร์ของชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนหมู่บ้านคอยสุเทพหมู่ 9 เกิดขึ้นโดยความต้องการของชาวบ้านที่จะเข้าไปใช้พื้นที่ป่าการก่อตั้งชุมชนโดยการบุกสร้างถางพงของชาวบ้านกลับกลายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยความไม่รู้ในเวลาต่อมาเมื่อมาตรการทางกฎหมายของรัฐได้เข้ามาสู่พื้นที่ ความคิดความรู้สึกของชาวบ้านในความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ถูกลดทอนลงจากเดิมและถูกกีดกีดกันจากการกระทำของรัฐที่เข้ามาควบคุมการใช้พื้นที่ของชุมชน ส่งผลให้กระบวนการความคิดความหวงแหนในพื้นที่ของคนในชุมชนที่มีต่อพื้นที่ลดลง ประกอบกับการขยายตัวของชุมชนที่มากขึ้นการย้ายถิ่นฐานของคนต่างถิ่นที่เข้ามาใช้พื้นที่โดยไม่มีกรวางแผนการใช้พื้นที่ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในชุมชนเป็นอย่างมาก รวมถึงภาวะเศรษฐกิจที่รุนแรงการแก่งแย่งในการดำรงชีวิตในชุมชน เช่น การค้าขาย ปัญหานี้สิน ทำให้คนในพื้นที่ไม่มีเวลาที่จะสำนึกในการใช้พื้นที่ชุมชนเหมือนแต่ก่อนที่เคยด้อยที่ด้อยอาศัยใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ก่อให้เกิดปัญหาการใช้พื้นที่อย่างมากมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตแบบเดิมที่การแก่งแย่งแข่งขันน้อยมาเป็นการใช้ชีวิตที่มีการแข่งขันสูงในชุมชนที่สะท้อนออกมาโดยการค้าขายในพื้นที่ การให้ความหมายต่อพื้นที่และการใช้พื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงนี้เองจึงเป็นส่งผลต่อการรับรู้พื้นที่ของชุมชน การให้ความหมายต่อพื้นที่สามัญและการใช้พื้นที่ตามความเข้าใจของตัวเองซึ่งเป็นผลทำให้เกิดสภาพของชุมชนในปัจจุบันที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น

การให้ความหมายของพื้นที่สามัญว่าเป็นพื้นที่ของหมู่บ้านไม่ได้มีการให้ความหมายแค่เป็นเพียงพื้นที่พักอาศัยแต่เพียงเท่านั้นยังให้ความหมายรวมถึงพื้นที่ในการค้าขายพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน สนามเด็กเล่น ลานจอดรถ ศาลาเอนกประสงค์ นอกจากการให้ความหมายพื้นที่สามัญของชาวบ้านว่าเป็นพื้นที่สามัญของหมู่บ้านกลับพบว่าพื้นที่บางส่วนที่ชาวบ้านให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในหมู่บ้านทับซ้อนแทรกตัวอยู่ซึ่งจะขยายความในบทต่อไป จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายต่อพื้นที่ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ตามการให้ความหมายของผู้ให้ การให้ความหมายพื้นที่สามัญของชาวบ้านและคนที่ใช้พื้นที่ประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายประการเช่น การใช้พื้นที่ที่แตกต่างกันจากการให้ความหมายต่อพื้นที่ที่ต่างกัน, บทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้ใช้ที่มีต่อพื้นที่ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการให้ความหมายของพื้นที่ที่แตกต่างกันเช่น ในกรณีการให้ความหมายและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจและกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยบริเวณเกาะกลางถนนและริมทางเท้าที่ให้ความหมายและใช้พื้นที่เดียวกันในบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันทำให้เกิดการขัดแย้งกันในพื้นที่,

ลักษณะการใช้พื้นที่ของกลุ่มคน การใช้พื้นที่ของกลุ่มคนที่ต่างกันสามารถบ่งบอกและให้ความหมายของพื้นที่ที่ใช้งานได้เช่นกันเช่นกรณีการใช้พื้นที่ลานจอดรถใหญ่ของคนขับรถบัส , ความเข้าใจในการครอบครองพื้นที่ของแต่ละผู้ใช้ เช่นการครอบครองพื้นที่บริเวณหัวสะพานเป็นท่ารถรับจ้างของกลุ่มคนขับรถรับจ้างในพื้นที่, กรรมสิทธิ์บนพื้นที่ที่ชาวบ้านได้รับสิทธิ์ในการใช้พื้นที่โดยที่ไม่ได้เป็นเจ้าของรวมถึงความสามารถในการใช้พื้นที่ที่เป็นสิทธิ์ในการอยู่อาศัยโดยถูกจำกัดตามอำนาจของรัฐ, การละเมิดบุกรุกพื้นที่เพราะความต้องการของชาวบ้าน และจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและผู้ใช้พื้นที่กลุ่มคนอื่นๆ ที่เข้ามาใช้พื้นที่ เป็นปัญหาที่เกิดจากการให้ความหมายต่อพื้นที่ที่ไม่ตรงกันจึงเกิดลักษณะการใช้พื้นที่ที่ต่างกันของกลุ่มคนจึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้พื้นที่ขึ้นเช่น ปัญหาในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินการบุกรุกและรुक้าพื้นที่ของชุมชน, ปัญหาการต่อเติมการตัดแปลงบ้านและอาคารที่ไม่เหมาะสม และปัญหาการค้าขายและทัศนอุจาดในชุมชน

ในบทนี้พื้นที่สามัญภายในพื้นที่ชุมชนนี้ได้ถูกอธิบายผ่านความเข้าใจและมุมมองจากประสบการณ์การสะท้อนความคิดของชาวบ้าน, ลักษณะการใช้พื้นที่ของชุมชนรวมถึงการอธิบายพื้นที่ ผ่านปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ของชุมชน การให้ความหมายของพื้นที่สามัญของคนชุมชนนี้เป็นการให้ความหมายผ่านพื้นที่ทางกายภาพผนวกกับการเข้าใจพื้นที่ของคนในชุมชนตามลักษณะการใช้งานของพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงได้ปรับเปลี่ยนได้มีพลวัตสามารถลื่นไหลได้ตามการให้ความหมายและการใช้งานของพื้นที่ พื้นที่สามัญในชุมชนดอยสุเทพหมู่ 9 นี้ถูกให้ความหมายจากการที่ชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ทางกฎหมายบนพื้นที่ที่ตนเองครอบครอง จากการค้าขายเป็นหลัก จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่นปัญหาด้านจิตสำนึกในการดูแลพื้นที่และกายภาพพื้นที่ที่เสื่อมโทรมซึ่งเราได้พบจากการสะท้อนปัญหาจากเด็ก, จากพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนและจากคนในชุมชน ความเข้าใจและความหมายที่ชาวบ้านได้ให้ต่อพื้นที่ของหมู่บ้านดอยสุเทพหมู่ 9 นี้เป็นสิ่งที่ก่อตัวขึ้นมานานและสะสมมาโดยตลอด การปรับเปลี่ยนความหมายรวมถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้จะต้องเกิดจากจิตสำนึกที่มีร่วมกัน ความเข้าใจถึงความหมายของพื้นที่ที่มีร่วมกันจึงเป็นประเด็นที่สำคัญและจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้